

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему: Облік основних засобів та аналіз ефективності їх використання на
ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0719-з
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»
спеціалізації облік і аудит на підприємствах
малого бізнесу

В.В. Точиліна

Керівник: к.е.н., професор Рибалко О.М.

Рецензент: к.е.н., доцент Радєва О.Г.

Запоріжжя – 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»
Спеціалізація облік і аудит на підприємствах малого бізнесу

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«___»_____ 2020р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Точиліній Вікторії Віталіївні

1. Тема роботи: Облік основних засобів та аналіз ефективності їх використання на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»
керівник роботи Рибалко Олена Михайлівна, к.е.н., професор,
затверджені наказом ЗНУ від 18.06.2020 р., № 810-с.
2. Строк подання студентом роботи 02.12.2020
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): розкрити теоретичні аспекти економічної сутності та оцінки основних засобів; вивчити особливості обліку основних засобів та шляхи його вдосконалення на ТОВ «Типографія «Принт-мастер»; провести аналіз ефективності використання основних засобів на ТОВ «Типографія «Принт-мастер».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 4 рис., 20 табл., 26 формул

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Рибалко О.М.	19.08.2020	19.08.2020
2	к.е.н., доцент Рибалко О.М.	16.09.2020	16.09.2020
3	к.е.н., доцент Рибалко О.М.	07.10.2020	07.10.2020

7. Дата видачі завдання: 08 липня 2020р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2020	виконано
2.	Написання вступу	липень 2020	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2020	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2020	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2020	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2020	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2020	виконано
8.	Подання роботи на кафедрі	грудень 2020	виконано

Студент _____
(підпис)

В.В. Точиліна

Керівник роботи _____
(підпис)

О.М. Рибалко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 130 с., 3 розділи, 20 табл., 4 рис., 9 додатків, 75 джерел.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, СИСТЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ, ЗНОС, АМОРТИЗАЦІЯ, ДООЦІНКА

Об'єкт дослідження – процес обліку основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах ринкової економіки на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

Метою кваліфікаційної роботи є визначення економічної сутності основних засобів та їх класифікації, сприянні розвитку пошуку певних наукових досягнень в удосконаленні обліку основних засобів і пошуку шляхів підвищення їх використання.

Методи дослідження: логічного аналізу; групування і статичного аналізу; економіко-математичні методи.

У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

– узагальнено зміст сутності трактування терміну «основні засоби» як економічної категорії для потреб бухгалтерського обліку, щоб досягти єдності в термінології. Тобто суть основних засобів як економічної категорії проявляється в наступному: незмінності натурально-речової форми засобів праці; особливості участі у виробничому циклі; наявності і єдності споживчої вартості; особливостях перенесення вартості на готову продукцію специфіці економічної і соціальної функцій галузі;

– розроблено систему класифікації основних засобів за їх функціональним призначенням і конструктивно-технологічними ознаками з додержанням правил класифікації на рівні двох ступенів (типу, класу) для

усунення ускладнень, коли неописані особливі ознаки, згідно до яких одиниці множини повинні бути розподілені на підмножину або не наведені типові представники кожної підмножини. Це дасть можливість групування основних засобів по галузевої ознаці і дозволить одержати дані про їх вартість в розрізі галузей;

– запропоновано комплексну конструкцію універсальної форми «Інвентарна картка – акт обліку руху основних засобів», що сприятиме не зниженню трудомісткості облікових робіт і скороченню документообігу, але й посиленню контролю завдяки підвищення рівня інформативності і наочності документів, що дозволить одночасно вести облік стану об'єктів і документувати їх рух, починаючи з включення до складу основних засобів і завершуючи списанням їх з балансу підприємства;

– запропоновано виділити окремий субрахунок 156 для обліку інших капітальних інвестицій у структурі рахунку 15 «Капітальні інвестиції», що дасть можливість отримати необхідну інформацію для заповнення статистичної звітності та для додаткових вибірок в аналітичному обліку основних засобів;

– виявлено резерви інтенсивності шляхом використання виробничих потужностей і основних засобів: вдосконалення технологічних процесів, забезпечення рівномірної ритмічної роботи підприємства, зміни структури обладнання, збільшення часу його роботи, збільшення обсягу виробництва, підвищення швидкості обробки предметів праці і забезпечення збільшення виробництва продукції в одиницю часу, на одиницю устаткування або на один квадратний метр виробничої площі.

Розроблені науково обґрунтовані підходи і методи можуть використовуватись при вирішенні організаційних та економічних питань розробки шляхів оптимізації використання та відтворення основних засобів на підприємстві.

SUMMARY

Qualifying work contains 130 pp., 3 sections, 20 tab., 4 fig., 9 annex, 75 references.

FIXED ASSETS, NON-CURRENT ASSETS, CLASSIFICATION SYSTEM, DEPRECIATION, DEPRECIATION, VALUATION

The object of research is the process of accounting for fixed assets and analysis of the effectiveness of their use in a market economy at LLC «Printing-Master».

The purpose of the qualification work is to determine the economic essence of fixed assets and their classification, to promote the development of the search for certain scientific advances in improving the accounting of fixed assets and finding ways to improve their use.

Research methods: logical analysis; grouping and static analysis; economic and mathematical methods.

In the process of research the following scientific results were obtained, which are characterized by scientific novelty:

- summarizes the essence of the interpretation of the term "fixed assets" as an economic category for accounting purposes to achieve unity in terminology. That is, the essence of fixed assets as an economic category is manifested in the following: the immutability of the natural form of means of labor; features of participation in the production cycle; availability and unity of consumer value; features of the transfer of value for finished products to the specifics of economic and social functions of the industry;
- developed a system of classification of fixed assets by their functional purpose and structural and technological features in compliance with the rules of classification at the level of two stages (type, class) to eliminate complications

when special features are not described, according to which set units should be subset typical representatives of each subset. This will make it possible to group fixed assets by industry and will provide data on their value by industry;

- proposed a comprehensive design of the universal form «Inventory card - the act of accounting for the movement of fixed assets», which will not reduce the complexity of accounting work and reduce paperwork, but also strengthen control by increasing the level of information and clarity of documents. document their movement, starting with the inclusion of fixed assets and ending with their write-off from the balance sheet of the enterprise;

- it is proposed to allocate a separate sub-account 156 for accounting of other capital investments in the structure of account 15 «Capital investments», which will allow to obtain the necessary information for filling out statistical reports and for additional samples in analytical accounting of fixed assets;

- intensity reserves were identified through the use of production capacity and fixed assets: improvement of technological processes, ensuring uniform rhythmic operation of the enterprise, changing the structure of equipment, increasing its operating time, increasing production, increasing the speed of processing items and increasing production per unit time. unit of equipment or per square meter of production area.

Developed scientifically sound approaches and methods can be used in solving organizational and economic issues of developing ways to optimize the use and reproduction of fixed assets in the enterprise.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ	
РЕФЕРАТ	
SUMMARY	
СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ	
ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	
1.1 Визначення та класифікація основних засобів.....	17
1.2 Етапи достовірного обліку основних засобів.....	24
1.3 Економічна сутність амортизації.....	37
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ НА ТОВ «ТИПОГРАФІЯ «ПРИНТ-МАСТЕР»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	48
2.2 Документування господарських операцій з обліку основних засобів..	52
2.3 Шляхи вдосконалення обліку основних засобів.....	81
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ТИПОГРАФІЯ «ПРИНТ-МАСТЕР» В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
3.1 Показники ефективності використання основних засобів.....	91
3.2 Рівень динаміки ефективності використання основних засобів та факторний аналіз відхилень показників на підприємстві.....	98
3.3 Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.....	103
ВИСНОВКИ.....	106
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	110
ДОДАТОК А Документація операцій з обліку основних засобів.....	117
ДОДАТОК Б Документація операцій з надходження основних засобів...	118
ДОДАТОК В Алгоритм проведення переоцінки основних засобів.....	119

ДОДАТОК Д Порядок приймання робіт з ремонту та модернізації об'єктів основних засобів.....	120
ДОДАТОК Е Характеристика методів нарахування амортизації.....	121
ДОДАТОК Ж Вплив господарських операцій з надходження і вибуття основних засобів на фінансовий стан і результати діяльності підприємства.....	122
ДОДАТОК И Основні показники для аналізу руху та технічного стану основних засобів.....	123
ДОДАТОК К Фінансова звітність малого підприємства станом на 31.12.2018.....	125
ДОДАТОК Л Фінансова звітність малого підприємства станом на 31.12.2019.....	128

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВР – Верховна Рада

ЗУ – Закон України

Мінфін – Міністерство фінансів України

МСБО – міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

п. – пункт

П(С)БО – положення (стандарт) бухгалтерського обліку

ПП – приватне підприємство

ПДВ – податок на додану вартість

р. – рік

тис. грн. – тисяч гривень

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ВСТУП

Основні засоби мають основну питому вагу в іммобілізованих активах, тому від їх кількості, вартості, технічного рівня, ефективності використання багато в чому залежать кінцеві наслідки діяльності підприємства: випуск продукції, її собівартість, прибуток, рентабельність, стійкість фінансового стану. Розвиток виробництва є невіддільним від проблеми ефективного використання основних виробничих засобів.

Економічна політика України на сучасному етапі спрямована в першу чергу на зміцнення економічних і політичних основ нашої незалежної держави, вдосконалення способу життя. Важливим завданням на цьому шляху є здійснення структурної перебудови економіки на засадах прискорення науково-технічного прогресу, докорінного оновлення виробництва за рахунок впровадження досягнень науки і техніки у технологічні процеси виробництва продукції.

Для успішного функціонування промислових підприємств в умовах ринкових відносин вирішальне значення має оновлення та ефективність застосування техніки і технології, обліку основних засобів.

Тільки постійне оновлення основних засобів дасть змогу підприємствам виробляти конкурентоспроможну продукцію, задовольняти попит, який швидко змінюється, пристосуватися до умов ринкової конкуренції [1, С. 200 - 202].

Серед заходів реформування бухгалтерського обліку в Україні на основі національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що відповідають вимогам ринкової економіки та міжнародним стандартам бухгалтерського обліку, найсуттєвішими є зміни щодо складу, оцінки і обліку основних засобів та їх амортизації. Зміни торкнулися способу матеріалізації основних засобів в готовій продукції і вартості послуг. Передбачено основні засоби оцінювати за справедливою (ринковою)

вартістю.

Це обумовлює суттєві зміни щодо порядку врахування їх зносу. Проблеми, що стосуються реформування бухгалтерського обліку основних засобів, в основному можна об'єднати в три окремі групи: класифікація та організація синтетичного та аналітичного обліку основних засобів; оцінка основних засобів, зміни їх первісної вартості; нарахування і відображення в обліку амортизації (зносу) основних засобів.

Оновлення і вдосконалення обліку може відбуватися шляхом часткового відшкодування зносу основних засобів, заміни морально і фізично спрацьованого виробничого устаткування та застарілих технологій у процесі технічного переозброєння і реконструкції виробництва, створення у необхідних масштабах нових та розширення діючих виробництв на якісно новій основі тощо.

Проблеми обліку основних засобів є актуальними для більшості підприємств зв'язку з потребою отримати власниками, кредиторами й інвесторами, як вітчизняними так і закордонними, оперативної та достовірної інформації щодо стану, руху, оновлення та ефективності використання основних засобів. Тому ця тема обрана для дослідження у кваліфікаційній роботі.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у визначенні економічної сутності основних засобів та їх класифікації, сприянні розвиткові пошуку певних наукових досягнень в удосконаленні обліку основних засобів і пошуку шляхів підвищення їх використання.

Відповідно до визначеної мети в кваліфікаційній роботі були поставлені та вирішені такі завдання:

- узагальнити наукові підходи щодо розкриття поняття «основні засоби» як економічної категорії для потреб бухгалтерського обліку;
- уточнити діючу систему класифікації основних засобів;
- розглянути теоретико-практичні аспекти ведення обліку основних засобів, дослідити порядок оформлення господарських операцій з їх обліку та

удосконалити діючий механізм документування операцій з руху основних засобів;

– обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення первинного та аналітичного обліку основних засобів;

– провести аналіз ефективності використання основних засобів та знайти шляхи підвищення їх ефективності.

Об'єктом дослідження є процес обліку основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах ринкової економіки на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку та аналізу ефективності використання основних засобів.

Інформаційною базою роботи обрано ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

У процесі написання роботи використано загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання. Інструментарії дослідження склали такі методи: логічного аналізу (при уточненні і упорядоченні термінології); групування і статичного аналізу (при аналізі стану основних засобів і ефективності їх використання); економіко-математичні методи (при дослідженні рівня динаміки основних засобів та факторному аналізі відхилень показників на підприємстві).

Окремі публікації таких авторів як Бутинець Ф.Ф., Бутинець Т.А., Чижевська Л.В., Береза С.Л., Завгородній В.П., Горицька Н.Г., Голов С.Ф., Костюченко В.М., Ткаченко Н.М., Сопко В.В., Грабова Н.Н., Сук Л.К., Пархоменко В.М., Партин Г.О., Горбачева О., Грачова Р., Сухорукова Т., Клімовська М., Назарбаєва І. та інших також не зараджують справі, оскільки в них, незважаючи на наявність певного наукового доробку, не акцентується увага на суттєвих відмінностях фінансового і податкового обліку основних засобів, без чого неможливе практичне застосування цих розробок на підприємствах.

Матеріалами для дослідження стали законодавчі та інші державні

нормативні акти; дані та висновки вітчизняних та зарубіжних монографічних та періодичних видань з проблем обліку та аналізу ефективності використання основних засобів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку та аналіз основних засобів для забезпечення інтересів користувачів у сучасних економічних умовах.

Основні результати, що відображають наукову новизну дослідження, полягають в такому:

– узагальнено зміст сутності трактування терміну «основні засоби» як економічної категорії для потреб бухгалтерського обліку, щоб досягти єдності в термінології. Тобто суть основних засобів як економічної категорії проявляється в наступному: незмінності натурально-речової форми засобів праці; особливості участі у виробничому циклі; наявності і єдності споживчої вартості; особливостях перенесення вартості на готову продукцію специфіці економічної і соціальної функцій галузі;

– розроблено систему класифікації основних засобів за їх функціональним призначенням і конструктивно-технологічними ознаками з додержанням правил класифікації на рівні двох ступенів (типу, класу) для усунення ускладнень, коли неописані особливі ознаки, згідно до яких одиниці множини повинні бути розподілені на підмножину або не наведені типові представники кожної підмножини. Це дасть можливість групування основних засобів по галузевої ознаці і дозволить одержати дані про їх вартість в розрізі галузей;

– запропоновано комплексну конструкцію універсальної форми «Інвентарна картка – акт обліку руху основних засобів», що сприятиме не зниженню трудомісткості облікових робіт і скороченню документообігу, але й посиленню контролю завдяки підвищення рівня інформативності і наочності документів, що дозволить одночасно вести облік стану об'єктів і документувати їх рух, починаючи з включення до складу основних засобів і

завершуючи списанням їх з балансу підприємства;

– запропоновано виділити окремий субрахунок 156 для обліку інших капітальних інвестицій у структурі рахунку 15 «Капітальні інвестиції», що дасть можливість отримати необхідну інформацію для заповнення статистичної звітності та для додаткових вибірок в аналітичному обліку основних засобів;

– виявлено резерви інтенсивності шляхом використання виробничих потужностей і основних засобів: вдосконалення технологічних процесів, забезпечення рівномірної ритмічної роботи підприємства, зміни структури обладнання, збільшення часу його роботи, збільшення обсягу виробництва, підвищення швидкості обробки предметів праці і забезпечення збільшення виробництва продукції в одиницю часу, на одиницю устаткування або на один квадратний метр виробничої площі.

Розроблені науково обґрунтовані підходи і методи можуть використовуватись при вирішенні організаційних та економічних питань розробки шляхів оптимізації використання та відтворення основних засобів на підприємстві.

Теоретичні результати роботи доповнюють сучасну концепцію управління системи відтворення основних засобів.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на всеукраїнській науково-практичних конференціях: XIV Міжнародна науково-практична конференція «Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави» (17 квітня 2020 року), тема доповіді: «Вітчизняний та зарубіжний досвід обліку основних засобів»; XII університетська науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2020» (квітень 2020 року), тема доповіді: «Класифікація та оцінка основних засобів»; VI Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, аспірантів, здобувачів і студентів «Облік, аналіз і контроль в стратегії розвитку економіки України» (25 квітня

2020 року), тема доповіді: «Особливості обліку самостійно виготовлених основних засобів». Була опублікована стаття в мультидисциплінарному міжнародному науковому електронному журналі «Наука-онлайн» (випуск X) на тему «Удосконалення організації обліку основних засобів на підприємстві».

Загальний обсяг роботи становить 130 сторінок, на яких розміщено 4 рисунки, 20 таблиць, 26 формул, 9 додатків та 75 пунктів списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Визначення та класифікація основних засобів

В процесі здійснення взаємодії праці та певних засобів виробництва відбувається виготовлення певних видів продукції, надання послуг та виконання робіт. Засоби виробництва за матеріально-речовим змістом являють собою виробничі засоби підприємства, серед яких виділяються засоби виробництва основні та оборотні.

Матеріально-технічну базу підприємства створюють саме основні виробничі засоби, також вони можуть визначати виробничу потужність підприємства, відповідність техніко-технологічного рівня виробництва тим вимогам, що висуваються ринковим середовищем до надійності і якості продукції.

Складові частини виробничих засобів мають певні характерні властивості і ознаки, за якими можна розрізнити види засобів (основні і оборотні), а також обґрунтовувати значення та сутність цих категорій економічних процесів для відтворювальної діяльності.

Основні засоби як економічна категорія виступають засобами праці, що мають свою вартість і протягом тривалого часу можуть функціонувати у сфері матеріального виробництва у певній незмінній натуральній формі, а їхня вартість у якості виконаної конкретної праці додається частинами до вартості самої продукції, що виробляється за допомогою цих засобів, тобто як плата за платні послуги в міру спрацювання цих засобів.

Згідно з п. 4 П(С)БО 7: Основні засоби – це матеріальні активи, які утримуються підприємством з метою постачання товарів або використання цих засобів у процесі виробництва, надання послуг, для здійснення

адміністративних і соціально-культурних функцій або здавання в оренду іншим особам, на які очікуваний термін експлуатації (корисного використання) складає більше одного року (або операційного циклу, якщо він триває більше одного року).

Відповідно до МСБО 16: Основними засобами є матеріальні активи, які підприємство утримує для того, щоб використати їх у процесі виробництва або під час постачання товарів, щоб надати послуги або здати іншим особам в орендне користування або для адміністративних цілей та які за очікуваннями можуть бути використаними протягом більш ніж одного року (або операційного циклу). В даному визначенні не прописані «соціально-культурні функції», бо вони, скоріш за все, у П(С)БО 7 слугують в якості данини українським традиціям.

Згідно з Податковим кодексом України: основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, що надаються у користування ділянок надр, окрім таких: незавершені капітальні інвестиції, вартість землі, автомобільні дороги загального користування, матеріальні активи, що не перевищують 2500 гривень, бібліотечні та архівні засоби, невиробничі основні засоби і нематеріальні активи, що призначаються платнику податків для використання у господарській діяльності, вартість яких складає більш ніж 2500 гривень, а у зв'язку з фізичним або моральним зносом поступово зменшується, та очікуваний термін експлуатації (корисного використання) яких з дати введення в експлуатацію становить більше ніж один рік (або операційний цикл, якщо він триває більше одного року).

Визначальними характеристиками щодо визначення значення основних засобів у здійсненні відтворювальних процесів, розвитку та функціонуванні виробництва служать економічна сутність та матеріально речовий зміст основних засобів виробництва.

На різних етапах розвитку виробничої сфери характер матеріально-технічної бази визначають основні засоби. Покращення та зростання засобів праці можуть забезпечувати безперервне підвищення продуктивності праці

виробничого персоналу та технічної оснащеності. Матеріальну основу виробничих потужностей підприємства становлять знаряддя праці, що виступають найбільш активною частиною основних засобів. На підприємстві для здійснення правильного обліку і планування відтворення основних засобів необхідною умовою є їхня класифікація за такими ознаками, як: види, галузеві ознаки, характер участі у процесі виробництва, належність, використання.

Класифікація – це системний розподіл одиниць класифікації (множини об'єктів) на підмножину за принципом їхньої схожості або відмінності. Отримана в результаті класифікації підмножина об'єктів являє собою класифікаційне групування. Ступенем класифікації називається етап розподілення заданої множини на підмножину.

Глибина класифікації може бути виміряна числом ступеней класифікації. Ознакою або підставою для здійснення класифікаційного розподілу класифікації виступають характеристики та властивості об'єкту, відповідно до яких і проводиться дана класифікація.

Склад множин у цілому визначають загальні ознаки. Специфічні ознаки об'єктів класифікації характеризують особливі властивості і, таким чином, дозволяють виділяти підмножину (здійснення класифікаційного групування) в середині множини.

У п. 5 П(С)БО 7 та в ст.145 Податкового кодексу України вказані загальні ознаки, відповідно до яких матеріальні цінності у бухгалтерському обліку відносяться до основних засобів і у податковому обліку відносяться до основних засобів. А згідно з МСБО 16 «Основні засоби» щодо класифікацій основних засобів вимоги відсутні, але, тим не менш, передбачений їхній розподіл на класи.

Класом основних засобів є група об'єктів, що у діяльності підприємства є однаковими за характером і способом використання. Можна навести приклади окремих класів основних засобів такі, як: земля, автотранспорт, машини та устаткування, будівлі, меблі та приладдя, офісне

обладнання.

Видова класифікація має найбільше економічне значення, відповідно до якої всі основні засоби за ознакою подібності їхнього натурального речового складу та функціонального призначення розподіляються на певні види.

У ст. 145 Кодексу основні засоби було розподілено замість колишніх чотирьох на 16 груп. По суті, це майже ті самі групи, які зазначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Відмінністю є те, що у правій колонці таблиці 1.1 (класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів) чітко визначені строки корисного використання, які є мінімально допустимими. Тобто термін використання окремих груп основних засобів не може бути менший, ніж це передбачено ст. 145 Податкового кодексу (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
1	2
група 1 - земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
з них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2

Продовження таблиці 1.1

1	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5

Загальні ознаки у більшості випадків використовуються без виникнення ускладнень, тобто визначити приналежність того чи іншого об'єкта до основних засобів, як правило, не складно. А ось з подальшим розподілом множини на підмножину (класифікацією) пов'язано багато проблем, через те, у вище зазначених документах:

- особливі ознаки не описані, відповідно до яких одиниці множини повинні бути розподілені на підмножини;
- типові представники кожної підмножини не представлені.

Для того, щоб краще зрозуміти діючі класифікаційні системи, порівняємо їх з еталонною. За еталонну класифікацію була взята система класифікації основних засобів за їх функціональним призначенням і конструктивно-технологічними ознаками, розроблена і наведена в таблиці 1.2, що була виконана на рівні двох ступенів (розподілом на типи і класи) із додержанням правил класифікації.

Враховуючи наведений перелік класифікаційних групувань прийнятої за еталонну систему класифікації і її відповідність групуванням діючих систем класифікації виходить, що виникає потреба в спеціальних знаннях і залученні спеціалістів, які володіють цими знаннями, для того, щоб визначити приналежність конкретного об'єкту до чітко визначеного групування. У методичному плані на підприємстві для полегшення

виконання цієї процедури доцільно розробити локальний класифікатор додатково до складеної номенклатури. Цей документ повинен бути затверджений наказом керівника підприємства, а також повинні бути призначені посадові особи від бухгалтерії і технічних служб, що відповідатимуть за його складання і правильне використання.

Таблиця 1.2 – Класифікації основних засобів за їх функціональним призначенням і конструктивно-технологічними ознаками

№ з/п	Найменування групвань
1	2
1.	Споруди та комунікації
1.1.	Будівлі (вбудовані приміщення)
1.2.	Споруди
1.3.	Передавальні пристрої
2.	Обладнання
2.1.	Обладнання енергетичне (силове)
2.2.	Обладнання робітниче
2.3.	Обладнання інформаційне
2.4.	Обладнання спеціалізоване, вимірювальне і регулююче
2.5.	Обладнання спеціалізоване лабораторне
2.6.	Транспортні засоби (крім спеціалізованого внутрізаводського транспорту і спецавтомобілей)
3.	Оснащення
3.1.	Меблі спеціалізована
3.2.	Приладдя для схову та транспортування
3.3.	Приладдя для виконання технологічних операцій
3.4.	Приладдя для охорони праці, додержання техніки безпеки і ліквідації аварійної ситуації
3.5.	Приладдя спеціалізовані, лабораторні
4.	Предмети обстановки
4.1.	Меблі універсальні
4.2.	Вироби для обладнання приміщення
4.3.	Пересувні приладдя для розмежування площі приміщення
5.	Предмети, які складають художню або культурну цінність
5.1.	Скульптури (статуетки)
5.2.	Вироби живопису
5.3.	Вироби графіки
5.4.	Предмети декоративно - прикладного мистецтва
5.5.	Театральні декорації
5.6.	Експонати колекції, які не належать до виробів мистецтва
6.	Земельні ділянки
6.1.	Землі сільськогосподарського призначення
6.2.	Землі житлової і громадської забудови

Продовження таблиці 1.2

6.3.	Землі природно – заповідного і іншого природоохоронного призначення
6.4.	Землі оздоровчого призначення
6.5.	Землі рекреаційного призначення
6.6.	Землі історико-культурного призначення
6.7.	Землі лісного фонду
6.8.	Землі водного фонду
6.9.	Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони тощо
7.	Багаторічні насадження
7.1.	Декоративні, озеленені насадження та лісні смуги
7.2.	Захисні та інші штучні лісні смуги поза територією населених пунктів
7.3.	Продуктивні багаторічні насадження
7.4.	Штучні насадження ботанічних садів і інших науково – дослідницьких установ і навчальних закладів для науково – дослідницьких цілей
8.	Тварини
8.1.	Тварини службові, спортивні, циркові, декоративні і піддослідні
8.2.	Скот робочий і продуктивний, враховуючи племінних тварин
8.2.	Виставочні тварини (зоопарків і інших подібних установ).

Розподіл основних засобів на групи по галузевій ознаці (сільське господарство, промисловість, транспорт і т.д. дає можливість у розрізі цих галузей одержати дані про їхню вартість. Основні засоби залежно від характеру участі у процесі розширеного відтворення діляться на виробничі і невиробничі. У сфері матеріального виробництва функціонують виробничі основні засоби, які у процесі виробництва беруть участь неодноразово, але при цьому зношуються поступово і по мірі зносу переносять свою вартість на створюваний продукт частинами.

Об'єктами тривалого невиробничого використання є невиробничі основні засоби, які безпосередньо не беруть участі у процесах виробництва, але у процесі експлуатації так само зношуються поступово і по мірі зносу втрачають свою вартість.

Основні засоби по признаку приналежності діляться на власні і орендовані. За ознакою використання – на діючі засоби, тобто ті, що знаходяться в експлуатації; засоби у процесі реконструкції або у технічній реконструкції; резервні засоби, тобто ті, що у запасі; засоби на консервації.

Оскільки у процесі виробництва відіграють неоднакову роль елементи основних засобів, неабияке значення має їхній розподіл на активну і пасивну

частини. Активною є та частиною, яка у виробничому процесі бере участь безпосередньо і завдяки цьому забезпечує належний обсяг та якість виготовленої продукції. А пасивна частина, в свою чергу, створює необхідні умови для здійснення процесу виробництва.

Співвідношення окремих груп основних видів на підприємстві, що виражається у відсотках до їхньої загальної вартості, визначає технологічну (видову) структуру засобів праці, що використовуються. Технологічна структура основних засобів за інших однакових умов є ефективнішою та прогресивнішою, на скільки більшою є питома вага активної частини в їхньому складі. Вона може змінюватись під впливом багатьох факторів. Найбільш суттєвими факторами є: науково-технічний прогрес і як наслідок технічний рівень виробництва; виробничо-технологічні особливості підприємства; ступінь розвитку різних форм організації виробництва; відтворювальна структура капітальних вкладень у створення нових основних засобів; територіальне розміщення підприємства; вартість будівництва, виробничих об'єктів і рівень цін на технологічне устаткування.

1.2 Етапи достовірного обліку основних засобів

Будь-який об'єкт, придбаний (отриманий безкоштовно, виготовлений і т.д.) підприємством, повинен бути відбитий в обліку. Це – аксіома. Але перш ніж приступити безпосередньо до обліку, необхідно пройти етапи визнання, класифікації і первісної оцінки. Точне визнання, правильна класифікація і достовірна оцінка – застава точного, правильного і достовірного обліку. Це з однієї сторони. З іншого боку, помилки, допущені на цих етапах, неминуче приводять до помилок в обліку.

Кожен етап має свої особливості, але жоден з них не можна назвати простим. На думку багатьох закордонних авторів, що висвітлювали у своїх

роботах основні засоби, найбільш важкими є питання класифікації й оцінки: «У практичній роботі бухгалтер повинний вирішувати три питання: коли відбулася господарська операція (проблема ідентифікації – recognition issue), яке вартісне вираження господарської операції (проблема оцінки – valuation issue), яким чином повинні бути класифіковані господарські операції (проблема класифікації – classification issue)». Ці три проблеми лежать в основі майже всіх основних питань сучасного бухгалтерського обліку. Багато українських бухгалтерів скоріш усього погодяться з закордонними колегами.

Звичайно, не можна затверджувати, що дооблікові етапи складні завжди. Досить часто їх проходять автоматично, не задумуючись. Наприклад, підприємство купує верстат, на якому буде виготовлятися продукція. Верстат являє собою закінчений пристрій (один предмет), що впливає з отриманої разом з ним технічної документації. У накладного постачальника зазначена вартість верстата, маються (чи будуть пізніше) документи, що підтверджують сплату відповідної суми. Процедури визнання, класифікації й оцінки не викликають у даній ситуації ні найменшого утруднення у бухгалтера.

Але варто дещо змінити умови приклада, і ситуація буде виглядати зовсім інакше. Припустимо, що верстат складається не з одного, а з декількох предметів (цю проблему, як згадувалося вище, ще розглядав А.Сміт). У накладній постачальника кожен предмет зазначений окремо, але вартість приведена загальною сумою. З технічної документації впливає, що предмети, які входять до складу верстата, мають різний термін використання, а деякі із них можуть бути використані і для комплектації інших верстатів. У цій ситуації бухгалтеру необхідно знайти відповідь, як мінімум на два питання: скільки об'єктів відбити в обліку, і, якщо об'єктів декілька, як визначити вартість кожного з них?

Чи, наприклад, підприємство здобуває земельну ділянку для того, щоб побудувати на ньому виробничий будинок, але на цій земельній ділянці є будівлі, що підприємству не потрібні, але в принципі можуть бути

використані. Чи необхідно визнавати ці будівлі об'єктами основних засобів? Чи слід і як їх оцінити, якщо, з одного боку, відповідно до документів оплата здійснюється саме за земельну ділянку, з іншого боку, із придбанням ділянки зв'язана безліч інших витрат.

Коли бухгалтер знає скільки об'єктів варто показати в обліку і чи виступають ці об'єкти основними засобами, тоді етап визнання можна вважати успішно пройденим.

Визнання – термін, що зустрічається в декількох національних П(С)БО. Але визначення цього терміна немає ні в стандартах, ні в інших українських документах по бухгалтерському обліку. Зважаючи на те, що національні П(С)БО базуються на М(С)БО і згідно ст. 1 Закону про бухоблік не повинні суперечити їм, доцільно скористатися параграфами 82-84 Концептуальної основи МСБО, що допомагає краще зрозуміти процедуру визнання, її суть і значення і зробити висновок про те, що визнання – процедура стандартна й обов'язкова для усіх без винятку об'єктів обліку. Саме в результаті цієї процедури з'ясовується, хто є хто. Іншими словами, визнання – це перший крок до обліку, тому що саме ця процедура дозволяє визначити місце об'єкта у фінансовій звітності: є він для підприємства активом чи витратами, приведе його поява до збільшення зобов'язань або доходів?

Критерії визнання для кожного виду об'єктів обліку встановлені національними стандартами бухгалтерського обліку. Зокрема, згідно п.6 ПС(Б)О-7 для визнання об'єкта основних засобів активом повинні бути виконані дві умови:

- підприємство припускає одержати економічну вигоду від використання об'єкта;
- вартість об'єкта може бути вірогідно визначена.

На перший погляд, етап визнання не повинний викликати яких-небудь серйозних проблем, адже критерії сформульовані досить чітко. Проте є одне але... Або спочатку об'єкт обліку визнається активом, а потім об'єктом основних засобів, або, навпаки, спочатку він визнається об'єктом основних

засобів і тільки потім впливає визнання (або невизнання) його активом?

Питання це має принципове значення і, по суті, зводиться до одного: чи можна об'єкт, що відповідає визначенню терміна «основні засоби», не визнати активом? Іншими словами, чи можлива ситуація, коли об'єкт, призначений для використання протягом терміну, що перевищує один рік, не буде визнаний активом? Тобто цей об'єкт не буде враховуватись на балансі підприємства, а витрати пов'язані з його придбанням, будуть включені до складу витрат поточного періоду (періоду придбання).

Пригадаємо, що визначається під терміном «основні засоби», щоб відповісти на поставлене запитання. Відповідно до п.4 ПС(Б)О-7 «основні засоби – матеріальні активи, що підприємство містить з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше року (чи операційного циклу, якщо він більше року)».

Якщо співвідносити із критеріями визнання активом об'єкта основних засобів визначення терміна «основні засоби», то можна помітити їхні відмінності. При визнанні основних засобів активом виникає можливість одержати економічну вигоду, а сам термін «основні засоби» може відноситись також до тих об'єктів, які призначені щоб здійснювати «соціально-культурні» функції і від використання яких одержання економічної вигоди традиційно не очікується. До речі, саме це в українському варіанті відрізняє визначення основних засобів від визначення, що приведене в МСБО-16, згідно з яким основні засоби – це матеріальні активи, що підприємством використовуються під час виробництва чи постачання товарів і при наданні послуг, або з метою надання в оренду іншим особам чи для досягнення адміністративних цілей; за очікуваннями будуть використовуватися більше одного періоду.

У даному визначенні відсутні «соціально-культурні функції».

Скоріше їх наявність у ПС(Б)О-7, данина українським традиціям.

Таким чином, напрошується наступний висновок: не всі основні засоби є активами, а витрати на придбання основних засобів, використання яких не приведе до одержання економічної вигоди, повинні відбиватися в складі витрат періоду придбання. Яким би парадоксальним ні був цей висновок, він має право на життя ще і з іншої причини. Вартість основних засобів, визнаних активами, амортизується, тобто в роздріб включається в собівартість продукції або відноситься до адміністративних і інших витрат декількох періодів. Така амортизація економічно обґрунтована.

Точність визнання забезпечує точність обліку. У свою чергу, визнання може бути точним тільки тоді, коли бухгалтер, що здійснює цю процедуру, має всю необхідну інформацію й упевнений у вірогідності. Яку ж інформацію варто вважати необхідною для визнання і де її шукати?

Щоб мати підстави для визнання об'єкта обліку об'єктом основних засобів, бухгалтер повинен бути упевнений, що цей об'єкт призначений для використання на підприємстві, а не, наприклад, для продажу чи безкоштовної передачі в благодійних цілях і буде використовуватися на підприємстві більш одного року або більш одного операційного циклу (якщо операційний цикл перевищує один рік).

Інформації такого роду немає в первинних документах. Отже, вона повинна бути представлена бухгалтеру з інших джерел.

На практиці про напрямок використання об'єкта бухгалтер найчастіше дізнається з усних розпоряджень керівника або самостійно робить відповідний висновок, виходячи з характеру операції. Такий підхід не можна визнати раціональним, оскільки він не захищає від помилки, а, навпаки, провокує її. У той же час ця інформація (наприклад, у виді резолюції з підписом чи керівника іншої уповноваженої особи) може бути занесена в один з первинних документів, що супроводжують операцію.

На етапі визнання необхідно також знати, буде об'єкт використовуватися більш року чи менш цього терміну. Точний термін

використання для визнання не важливий. Але з огляду на те, що для розрахунку суми амортизації його необхідно буде визначити, доцільно зробити це відразу ж, щоб не повертатися до цього питання знову.

На етапі класифікації необхідно визначити, до яких класифікаційних угруповань (по виду, призначенню, місцеві використання, приналежності і т.д.) відноситься кожен об'єкт, визнаний об'єктом основних засобів.

Для правильної організації проведення обліку основних засобів необхідна їхня науково обґрунтована класифікація за рядом ознак, що у поточному обліку забезпечать можливість одержання інформації, яка є необхідною для досягнення цілей управління і складання статистичних звітів. Класифікацією виступає системний розподіл великої кількості об'єктів, тобто одиниць класифікації, на підмножини враховуючи їхню подібність або відмінність.

Основні засоби у бухгалтерському обліку поділяються на дві групи:

– основні засоби, в якості яких виступають земельні ділянки, споруди, будинки, передавальні пристрої, машини, устаткування, капітальні витрати на покращення земель, транспортні засоби, прилади, інвентар, інструменти, продуктивна і робоча худоба, багаторічні насадження, а також інші основні засоби;

– інші необоротні матеріальні активи, в якості яких виступають малоцінні необоротні матеріальні активи, бібліотечні фонди, тимчасові (нетитульні) спорудження, інвентарна тара, природні ресурси, предмети прокату, а також інші необоротні матеріальні активи.

На рисунку 1.1 зображена видова класифікація основних засобів, яка була подана М.Г. Грещакіом у своїй праці. На сьогодні вона використовується чинними системами статистики та бухгалтерського обліку. Щоб встановити норми амортизаційних відрахувань і зробити розрахунки щорічних амортизаційних сум, застосовується укрупнена класифікація, за якою виокремлено не чотири, а три групи основних засобів: перша і друга групи із

класифікаційним розподілом по натурально-речовинному признаку, а третя група об'єднує в собі всі основні засоби, що не були включені до першої та другої груп.

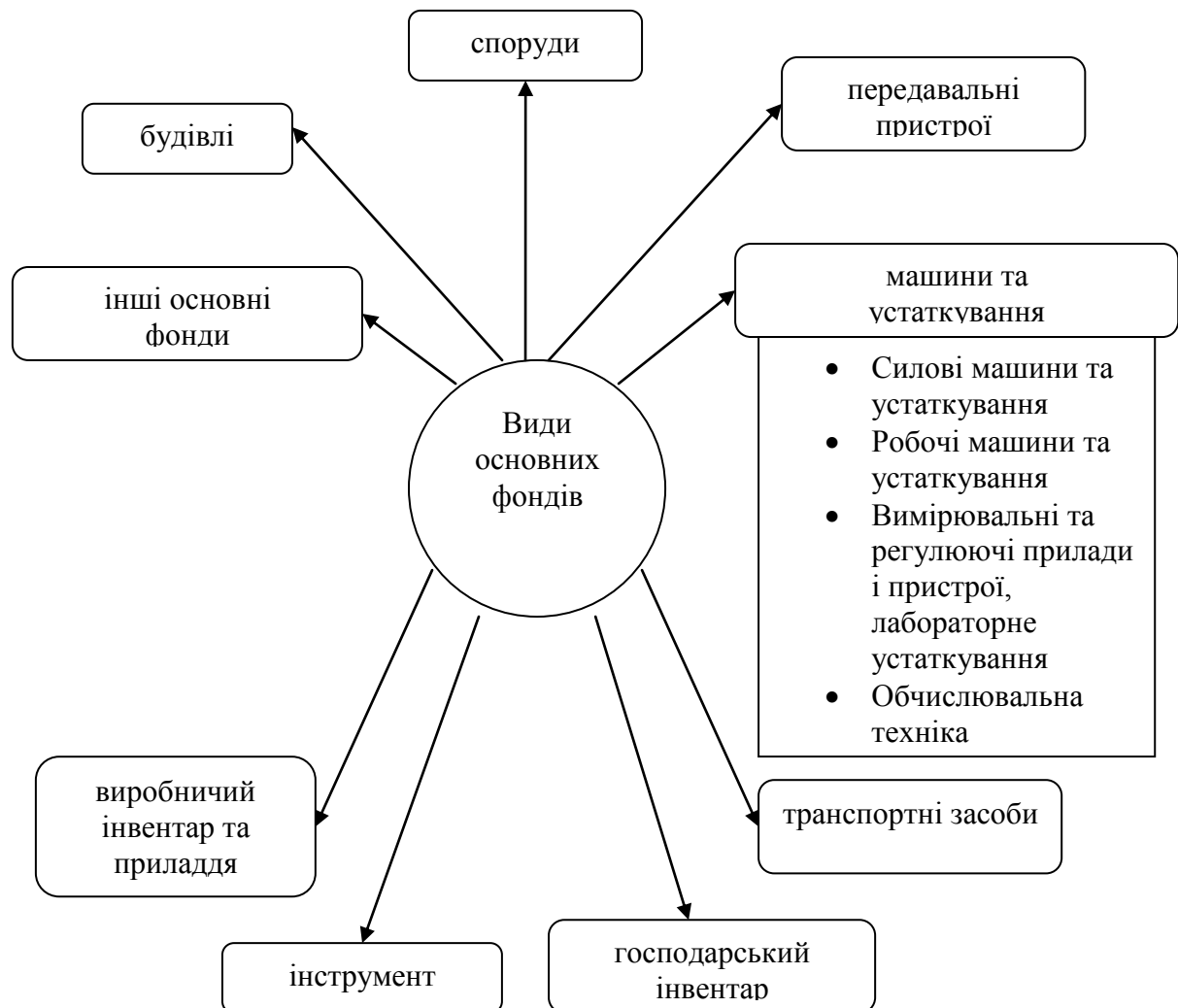

Рисунок 1.1 – Види основних засобів

Технологічну (видову) структуру використовуваних засобів праці на підприємстві визначає співвідношення окремих груп (видів) основних засобів, що до їхньої загальної вартості виражається у відсотках. Технологічна (видова) структура основних засобів при інших однакових умовах є тим прогресивнішою та ефективнішою, чим в їхньому складі більша питома вага активної частини. Вона може змінюватись в залежності від

багатьох факторів. М.Г. Грещак виділяє найбільш суттєві фактори, такі як:

- науково-технічний прогрес і як його наслідок – технічний рівень виробництва;
- особливості підприємства виробничо-технологічного характеру;
- відтворювальна структура капітальних вкладень при створенні нових основних засобів;
- вартість процесу будівництва виробничих об'єктів і ціни на технологічне устаткування;
- ступінь розвитку різних форм організації виробництва;
- розміщення території підприємства.

До складу державної системи класифікації і кодування соціальної і техніко-економічної інформації також входить класифікація основних засобів.

В автоматизованих системах управління за призначенням використовується КОФ, що також вирішує наступні завдання:

- здійснення організації систематичного обліку та звітність в частині основних засобів;
- визначення амортизаційних норм основних засобів та віднесення на витрати виробництва амортизаційних відрахувань;
- проведення робіт з перепису, оцінки та переоцінки стану основних засобів і обсягів складу;
- у межах робіт з державної статистики здійснення реалізації комплексу облікових функцій за основними засобами;
- здійснення міжнародних співставлень та порівнянь по структурі та стану основних засобів;
- визначення розрахунків похідних економічних показників, що включають ємкість фондів, озброєність фондів, віддачу фондів і т.д., а також нормативів щодо проведення капітальних ремонтів основних засобів, що були рекомендовані.

Основні засоби виступають об'єктом класифікації. Інвентарний об'єкт є одиницею обліку основних засобів, включаючи всі приналежності та пристосування або окремий конструктивно відособлений предмет, який за призначенням має виконувати окремі самостійні функції, або ж відособлений комплекс, що складається із конструктивно з'єднаних предметів, які представляють собою єдине ціле та зорієнтовані на спільне виконання певної роботи.

Класифікація побудована по класифікаційному методу ієрархії, що передбачає використання послідовної системи кодування. На кожній позиції в КОФ розміщено шести розрядний цифровий код і найменування відповідних груп класифікації.

Також основні засоби характеризуються питомою вагою вартості основних фондів (устаткування) за різними віковими групами у загальній вартості фондів. звичайно Для здійснення аналізу вікової структури устаткування основні засоби можуть бути поділені на такі вікові групи: до 5 років, від 5 до 10 років, від 10 до 15 років, від 15 до 20 років і понад 20 років.

Під час здійснення обліку і планування процесу відтворення основних засобів в промислових галузях використовують грошові і натуральні показники, тому що у виробничому процесі основні засоби виступають не лише в якості носіїв вартості, а також у якості сукупності певних засобів праці.

Ще одним обов'язковим етапом є оцінка. Через цей етап мають проходити усі об'єкти без винятку. Вартість об'єкта визначається у результаті його оцінки. Узагальнювати інформацію обліку дозволяє саме вартість, яка дає змогу порівнювати різні об'єкти обліку, а також результати господарської діяльності підприємства і т.д. Не випадково можливість достовірної оцінки виступає однією із критеріїв визнання.

Коли йде мова про оцінку основних засобів, необхідністю є з'ясування:
– які мають застосовуватись методи для здійснення оцінки цього виду

активів;

- які фактори можуть впливати на вибір методу;
- коли саме виконуватиметься оцінка;
- за яких обставин оцінка є обов'язковою.

Грошовим вираженням вартості основних засобів підприємства є їхня оцінка. Оцінка необхідна для того, щоб правильно визначити загальний обсяг основних засобів, їхню динаміку і структуру, розрахунок економічних показників господарської діяльності підприємства за певний період.

Через тривале функціонування та поступове спрацювання засобів праці, а також через постійну зміну умов відтворення засобів праці виділяється декілька видів оцінки основних засобів. Основні засоби підприємства можуть бути оцінені: в залежності від моменту проведення оцінки – за початковою (первісною) або відновленою вартістю; в залежності від стану основних засобів – як повна чи залишкова вартість.

Початковою (первісною) вартістю основних засобів є їхня фактична вартість на момент придбання або уведення в дію. Наприклад, на баланс підприємства нове виробниче приміщення зараховується за кошторисною вартістю будівництва цього виробничого приміщення; первинна вартість будь-якого виробничого устаткування, окрім оптових цін, включає в себе витрати на транспортування і установку цього виробничого устаткування на місці використання.

Відновленою вартістю основних фондів є вартість їхнього відтворення в сучасних умовах виробництва. Відновлена вартість враховує ті самі витрати, що враховує первинна вартість, але в межах сучасних цін. Враховуючи зміни умов виробництва і ціни на ті самі елементи засобів праці між початковою (первісною) та відновленою вартістю основних засобів може бути розбіжність, що призводить до виникнення ускладнень ведення обліку і поточного регулювання процесу відтворення основних фондів, ускладнень щодо правильного розрахунку певних економічних показників підприємницької діяльності. Тому періодично за відновленою вартістю

проводиться переоцінка основних засобів, щоб забезпечити порівняність їхньої вартісної оцінки.

Повною (первісною і відновленою) вартістю основних засобів є вартість у стані новизни і не зношеності. Основні засоби протягом усього періоду їхнього функціонування числяться на балансі саме за повною вартістю.

Реальну вартість основних засобів характеризує їхня залишкова вартість, яка ще не перенесена на вартість виконаної роботи, виготовленої продукції або наданої послуги. Вона виступає розрахунковою величиною і визначається як різниця повної первісної (відновленої) вартості та накопичення на момент обчислення суми спрацювання основних засобів. На час вибуття основних засобів, що спричиненого спрацюванням, їхня залишкова вартість стає ліквідаційною вартістю. Ліквідну вартість під час здійснення господарювання використовують для розрахунків норм амортизаційних відрахувань та визначення наслідків від ліквідації основних засобів, що вже спрацьовані.

На початок розрахункового року балансова вартість групи основних засобів підприємства (БВоф) вираховується за формулою 1.1.

$$БВоф = БВо + Вноф + Вкр + Врек - Вв - Аво, \quad (1.1)$$

де *БВо* – балансова вартість групи основних засобів на початок року, що передував звітному;

Вноф – витрати на придбання нових основних засобів;

Вкр – вартість здійснення капітального ремонту основних засобів;

Врек – витрати на реконструкцію виробничих приміщень і модернізацію устаткування;

Вв – вартість виведених з експлуатації основних засобів протягом року, що передував звітному;

Аво – сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у році, що передував

звітному.

Щоб визначити балансову (первинну) вартість виробничих основних засобів на початок наступного за звітним року, необхідно врахувати абсолютні величини введення в дію та вибуття протягом звітного періоду, оскільки у звітному році незалежно від дати введення чи вибуття основних засобів мають діяти або не діяти абсолютні величини протягом усього наступного року.

Для обліку динаміки основних засобів, установлення зношування, планування розширеного відтворення, нарахування амортизації, визначення рентабельності підприємств і собівартості продукції, а також для здійснення господарських розрахунків, що пов'язані із забезпеченням розширеного відтворення, необхідна грошова оцінка основних засобів.

Основні засоби під час бухгалтерського обліку і на балансі відображаються у вартісній оцінці. П(С)БО №7 «Основні засоби» та Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, що затверджена наказом МФУ від 30.11.1999 № 291, передбачається використовувати декілька оцінок основних засобів, а саме:

а) первинна вартість об'єкта основних засобів, в якій враховуються наступні витрати:

- 1) суми, що сплачуються постачальникам активів і підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (врахування без непрямих податків);
- 2) суми непрямих податків з метою придбання або створення основних засобів, у разі, коли підприємству вони не відшкодовуються;
- 3) сума ввізного мита;
- 4) витрати по оприбуткуванню ризиків по доставці основних засобів;
- 5) витрати, які безпосередньо пов'язані із приведенням в

робочий стан об'єкта, тобто установка, монтаж, налагодження тощо;

б) витрати щодо здійснення державної реєстрації, мита та інших платежів.

Відсотки за кредит, взятого для купівлі основних засобів, не включаються у первинну вартість, а відбиваються у поточних витратах.

б) справедлива вартість, визначення якої подане в П(С)БО № 19, що являє собою суму, за якою в результаті операцій між зацікавленими, обізнаними і незалежними сторонами може бути здійснений обмін активом. Справедлива оцінка основних засобів – це:

1) ринкова вартість – для будинків і землі;

2) ринкова вартість, а якщо дані про неї відсутні, то відбудовна вартість (тобто теперішня вартість придбання), за виключенням суми зношування на дату оцінки, – для машин і устаткування;

3) відбудовна, тобто сучасна вартість придбання, за виключенням суми зношування на дату оцінки – для інших основних засобів.

Щоб досягнути принципу обачності і запобігти завищенню вартості основних засобів, тобто ринкову вартість, то доцільніше буде використати дані про біржову вартість або дані з прайс-листів. Відбудовна вартість, яка являє собою вартість відтворення об'єкта в сучасних умовах, може бути визначена експертним шляхом.

в) ліквідаційною вартістю є вартість основних засобів на момент їхнього вибуття із процесу виробництва або вартість інших активів, що підприємством очікується одержання від ліквідації, за виключенням пов'язаних з ліквідацією витрат.

г) оцінка по залишковій вартості може бути визначена шляхом відрахування суми накопиченого зносу з повної балансової вартості основних засобів. Вона показує суму частини вартості основних засобів, що є недоамортизованою. За допомогою залишкової вартості можна судити про ступінь зношеності основних засобів, а також планувати можливість відновлення і ремонт цих основних засобів.

1.3 Економічна сутність амортизації

Якщо звернути увагу на існуючу практику переоцінки основних засобів, то варто підкреслити те, що також проводиться переоцінка і нарахованого зносу. Для того щоб здійснювати розширене відтворення основного капіталу, нарощувати інвестиційний і інноваційний потенціал, підприємство повинне мати можливість зосередити у своїх руках необхідний обсяг фінансових ресурсів.

У самому загальному виді інвестиційний і інноваційний потенціал підприємства економісти визначають поруч принципових умов:

- ефективністю системи оподаткування;
- величиною амортизаційних відрахувань;
- доступністю кредитних ресурсів;
- розвиненістю ринку цінних паперів.

Амортизація поряд із прибутком є найважливішим джерелом відтворення основного капіталу. У цьому зв'язку Е.Л. Кантор розглядає економічну природу амортизації.

Характеризуються основні засоби тим, що вони можуть функціонувати протягом тривалого періоду часу, під час якого проходить більшість виробничих циклів.

Основні засоби у процесі використання зношуються, а це в економічному плані призводить до втрати ними вартості, але, як правило, вони можуть при цьому зберігати свою натуральну форму.

Знос основних засобів може бути як фізичний, тобто матеріальний, що може виникнути в процесі експлуатації основних засобів або під впливом на них кліматичних чи природних факторів, так і моральний. Моральний знос може бути I і II роду: I рід – при виробництві основних засобів в наслідок зростання продуктивності праці, II рід – як наслідок технічного прогресу.

Фізичний знос U_0 визначається по формулі (формула 1.2):

$$U_0 = T\phi / T\phi - T_3, \quad (1.2)$$

де $T\phi$ і T_3 – відповідно фактичний і залишковий терміни служби основних засобів.

Моральний знос може бути встановлений з виражень (формула 1.3):

$$U_1 = 1 - K_в / K_n; \quad U_2 = E_n / E_б - 1, \quad (1.3)$$

де U_1 і U_2 – моральний знос відповідно I і II роду;

$K_в$ і K_n – відбудовна і первісна вартість основних засобів;

E_n і $E_б$ – ефективність нового і базового видів основних засобів.

Відшкодування зносу основних засобів здійснюється шляхом перенесення втраченої ними вартості на продукцію, що виготовляється.

Процес переносу відшкодування зносу основних засобів називається амортизацією. Амортизація являє собою форму нагромадження засобів для відтворення основних засобів, з огляду на те, що задача амортизації – відшкодування зносу основних засобів, амортизаційний фонд повинний відповідати їхньої вартості, що відшкодовується. Таким чином, амортизація є джерелом простого відтворення засобів виробництва в колишньому масштабі. Але амортизаційні відрахування використовуються для поновлення основних засобів лише по закінченні їхнього функціонування. Тому протягом цього періоду часу зазначені відрахування є як би резервним фондом до того моменту, коли цілком зношені засоби праці не зажадають свого відтворення в натуральній формі. До настання цього моменту відтворення вартість машин поступово накопичується у формі резервного грошового фонду. Отже, амортизаційний фонд сам є джерелом

нагромадження.

Судячи з вищенаведеного, амортизація також є джерелом розширеного відтворення основних засобів оскільки, по-перше, з часом продуктивність праці по виготовленню засобів праці росте й основні засоби дешевшають, по-друге, у результаті технічного прогресу засоби праці відновляються на новій, більш зробленій технічній основі, по-третє, поки не минув термін служби тих чи інших видів основних засобів, що накопичується амортизаційний фонд може бути пущений в оборот і тим самим буде створювати нові вартості.

Але тому що амортизація насамперед покликана відшкодувати знос основних засобів, то її сумарна величина не повинна перевищувати їхню вартість (як цього вимагають деякі автори). Правда, виникає питання: «Як здійснювати амортизацію – по первісній чи по відбудовній вартості?». Теоретично більш правильно робити амортизацію по відбудовній вартості, оскільки основні засоби, функціонуючи тривалий час, піддаються впливу технічного прогресу й у результаті змінюють свою вартість. Але в цьому випадку зменшуються можливості розширеного відтворення основних засобів, а головне, необхідна їхня щорічна переоцінка. Тому приходится амортизувати основні засоби по первісній вартості.

Щоб здійснити об'єктивне формування амортизаційного фонду, потрібна обґрунтована система амортизаційних норм. Економісти під нормами амортизації розуміють визначені відсотки від вартості основних засобів. У наслідок змін умов експлуатації основних засобів як результат технічного прогресу, повинні періодично переглядатися норми амортизації.

Під час встановлення об'єктивних норм амортизації основних засобів дуже важливим і досить складним моментом є обґрунтування в процесі визначення терміну служби засобів праці. В першу чергу, для цього необхідно використовувати статистичні методи визначення фактичних термінів служби для окремих видів основних засобів, що дозволить мати уявлення щодо тенденцій їхніх змін. Особливо важливими є ці методи для

встановлення терміну служби будинків і споруджень, що обумовлюється переважно факторами фізичного зносу. Також можуть використовуватись матеріали переоцінок основних засобів, а потім вираховується експертним шляхом відсоток зносу і термін служби, що ще залишився, і на основі цього обраховується повний термін служби. Але цей метод є суб'єктивним і моральний знос II форми не враховує.

На основі витрат на капітальні ремонти є цікавий метод визначення терміну служби основних засобів: засіб праці може служити до того моменту, поки вартість капітального ремонту не досягне (перевищить) його первісну вартість. Цей метод є достатньо об'єктивним, але він не враховує реальні можливості заміни устаткування та матеріальний знос.

Особливий інтерес представляє амортизація споруджень, існування яких обчислюється сотнями років (дамби, греблі, канали, залізобетонні і кам'яні мости й ін.) але ці засоби праці, що володіють надзвичайно тривалим терміном функціонування, обов'язково підлягають амортизації, оскільки на їхнє створення витрачаються дуже великі засоби. Правда, терміни їхньої служби в даний час, можливо, завищені (іноді до 500 років) і норми амортизації виявляються заниженими. Звідси випливає необхідність більш обґрунтованого встановлення термінів служби подібного роду об'єктів.

Під терміном служби ВОФ варто розуміти період часу, протягом якого вони функціонують у виробництві у відповідності зі своїм первісним призначенням. Цей термін не збігається з періодом фізичного і технічного існування основних засобів, оскільки перший практично безмежний, а другий залежить від доцільності зміни їхнього терміну служби. Термін служби може не збігатися і з амортизаційним періодом, прийнятим для числення норм амортизації (нормативний термін служби), і з терміном нарахування амортизації.

Фактичний середній вік устаткування в промисловості значно перевищує його нормативний термін служби, що позначається на підвищенні питомої ваги старого устаткування. Таке положення підрозумівається тим,

що випуск нового обладнання не забезпечує заміни технічно застарілого і, природно, не може забезпечити досягнення належних масштабів і рівня ефективності промислового виробництва. Головна причина низьких темпів відновлення основних засобів – їхня висока зношеність – приводить також до великих витрат на проведення капітальних ремонтів.

Установлення нормативних термінів служби елементів основного капіталу багато в чому визначає відтворювальні пропорції розвитку національної економіки. Так, нормативні терміни виступають для підприємців своєрідним орієнтиром у здійсненні своєї амортизаційної й інвестиційної політики і тим самим створюється потенційна можливість для переходу в планування відтворення основних засобів від нормативних термінів служби до оптимального.

Норми амортизації за елементами основного капіталу розраховуються на основі нормативних термінів служби, тобто має визначатись конкретний обсяг ресурсів, що були виведені з-під оподаткування, а отже, створюватиметься фінансова база для відтворення основних засобів.

У промисловості існують середні і диференційовані норми амортизації основних засобів. Середня норма виступає єдиною нормою в цілому для промислового підприємства або навіть цілої галузі промисловості; диференційовані норми можуть бути встановлені по окремих видах основних засобів залежно від характеру і умов використання. Переважає саме вплив характеру використання, оскільки терміни служби окремих видів основних засобів є різними і їхнє відтворення стає можливим по конкретних засобах праці. Окрім того, здійснення правильного обліку зносу основних засобів можливе на основі диференційованих норм амортизації, в свою чергу, середні норми вимагають щорічний перегляд, тому що постійно змінюються виробничі умови.

По обсягу амортизації можуть розрізнятися норми амортизації, а саме: вони можуть бути визначені на одиницю часу (на годину) – у відсотковому еквіваленті від вартості основних засобів; можуть бути обраховані на

одиницю продукції, яка випускається – у гривневому еквіваленті; можуть бути прописані на одиницю роботи (наприклад, на годину нальоту чи на тонно-кілометри пробігу). Перші два методи визначення норм амортизації можуть застосовуватись у промисловості.

У системі амортизації найважливішим економічним елементом є методи нарахування амортизації. Ці методи можуть безпосередньо впливати на обсяги амортизаційного фонду, в залежності від різних періодів функціонування основних засобів впливати на інтенсивність концентрації фінансових ресурсів, впливати на розміри відрахувань, які можуть включатись до собівартості продукції.

Зазвичай під методом нарахування амортизації йде мова про спосіб відшкодування вартості основних засобів. До того ж, він включає не лише спосіб або комплекс способів ведення розрахунків амортизаційних відрахувань у різних галузях промисловості, а також під час всього терміну служби включає і порядок відшкодування вартості основних засобів. Таким чином, під час визначення норм амортизації необхідним є врахування принципу відшкодування вартості основних засобів та тривалості застосування цих норм.

Незалежно від характеру встановлення норм, вони можуть будуватися по-різному: рівномірно, якщо вартість основних засобів погашається рівними річними частками протягом терміну їхньої служби (рівномірний метод), прогресивно, по наростаючій шкалі, по падаючій шкалі й інші (прискорені методи).

Для вітчизняної практики найбільш прийнятним традиційно був метод нарахування амортизації за рівномірною шкалою, яка враховує час експлуатації основних засобів і не зв'язує норму амортизації з продуктивністю устаткування та іншими характеристиками роботи виробництва (як це може відбуватись при застосуванні прогресивної чи падаючої шкали). Також цей метод, який базується на середніх значеннях, дозволяє в промисловості спростити процес планування і ведення обліку

амортизації. Можливі відхилення від нормальних умов роботи, які можуть спричиняти підвищений знос основних засобів (такі, як в хімічній промисловості агресивність середовища, підвищене навантаження устаткування тощо), за допомогою поправочних коефіцієнтів можуть враховуватись.

Найбільш застосовними в даний час є диференційовані рівномірні норми амортизації, що встановлюються на одиницю часу у відсотковому еквіваленті до балансової вартості основних засобів (формула 1.4):

$$Na = \frac{\Phi - O}{T} \times \Phi \times 100, \quad (1.4)$$

де Na – норма амортизації на реновацію (повне відновлення);

Φ – балансова вартість основних засобів;

O – залишкова (ліквідаційна) вартість основних засобів;

T – термін служби основних засобів.

Рівномірні методи разом із позитивними моментами мають ряд недоліків. Від так, не завжди їхнє використання до моменту заміни може забезпечити повний перенос вартості засобів праці, тобто виникає недоамортизація основного капіталу, а це призводить до прямої втрати вартості і збитків.

По-друге, застосування методів рівномірного нарахування амортизації не дозволяє забезпечити швидку концентрацію фінансових ресурсів для заміни основного капіталу, необхідність у який обумовлюється інтенсивністю впливу морального зносу на конкретному підприємстві.

Прискорена амортизація, у порівнянні з рівномірними методами, є методом більш швидкого нарахування амортизації з метою повного перенесення балансової вартості основного капіталу на витрати виробництва і звертання. У практиці економічного аналізу розвинених країн відомі

наступні методи прискореної амортизації: лінійний метод нарахування прискореної амортизації (рівномірно-прискорений метод), нелінійний метод залишку, що знижується, амортизованої вартості, метод дегресивної норми амортизації, метод підсумовування чисел (метод суми років) і інші.

У порівнянні з лінійними методи прискореної амортизації дозволяють більш ефективно накопичувати фінансові ресурси для відтворення основного капіталу оскільки характеризується більш високою нормою амортизаційних відрахувань. Тому методи прискореної амортизації володіють великим, у порівнянні з лінійними методами, впливом на процес відтворення основного капіталу. Характерним для рівномірно-прискореного методу є те, що для скорочення терміну амортизації збільшується норма амортизаційних відрахувань. Для здійснення рівномірного розрахунку суми амортизаційних відрахувань за кожен місяць застосовується підвищена щомісячна норма до повномірного нагромадження зносу, що дорівнює амортизованій вартості об'єкта, або до скасування підвищеної норми амортизації.

На практиці нелінійний метод залишку, що знижується, може застосовуватись в двох випадках:

– при постійній величині річної норми амортизаційних відрахувань відповідно до постійно зменшуваної недоамортизованої вартості засобів праці;

– при постійно зменшуваних нормах щорічних амортизаційних відрахувань в міру збільшення терміну служби відповідно до первинної вартості основних засобів праці.

У першому варіанті норма амортизаційних відрахувань може бути збільшена в два або більше разів і може бути застосована для здійснення розрахунку річної суми амортизаційних відрахувань. У кожному наступному році амортизована вартість об'єкта зменшується на суму амортизаційних відрахувань, що накопичились. Річна сума амортизаційних відрахувань вираховується через множення підвищеної норми амортизації на амортизовану вартість об'єкта, що була обчислена на даний рік. Щомісячні

амортизаційні відрахування можуть бути визначені шляхом поділу на 12 їхньої річної суми. Норма амортизаційних відрахувань в другому варіанті розраховується за формулою 1.5:

$$H_t = \frac{2(m - t + 1)}{m(m + 1)}, \quad (1.5)$$

де H_t – норма амортизації для t -го року, %;

m – нормативний термін служби даного знаряддя праці, рік;

t – порядковий (від початку експлуатації) номер року, для якого визначається норма амортизаційних відрахувань.

Практичне застосування методів зменшеного залишку в перші роки експлуатації призводить до значного збільшення засобів в амортизаційному фонді, що виступає наслідком різкої зміни частки амортизації в собівартості. При цьому зазначені коливання собівартості згладжуються у наступні роки.

Під час використання методу дегресивної норми амортизації для розрахунку суми амортизаційних відрахувань першого року встановлюється підвищена норма амортизації, що в кожному наступному році поступово знижується за певним правилом зниження. Місячною нормою амортизаційних відрахувань виступає $1/12$ річної норми, окремо за кожен рік.

Під час використання методу підсумовування чисел норма амортизації за кожен рік визначається як частка в амортизованій вартості, яка залишається незмінною до кінця дії терміну амортизації. Розподілом кількості повних років, які залишилися до закінчення амортизаційних відрахувань, на суму річних чисел, які складають термін амортизації, визначається частка амортизаційної вартості. За кожним роком визначається щомісячна норма амортизаційних відрахувань шляхом розподілу на 12 річної норми. Амортизаційні пільги виступають важливим елементом у системі амортизації. Вони в основному можуть використовуватись в господарській

діяльності економічно розвинених країн.

В економічних джерелах амортизаційні пільги розглядаються в якості окремого випадку застосування методів прискореної амортизації. У той же час амортизаційні пільги здійснюють активний господарчо-розрахунковий вплив на процес відновлення виробничого потенціалу фірм, а також стимулюють розвиток різних форм підприємницької діяльності тощо.

Вони, як правило, мають досить широкий спектр застосування і встановлюються державою на визначену перспективу.

Амортизаційні пільги є важливим елементом і входять до складу амортизаційної політики держави. Їхньою основною рисою виступають вибірковість і наступність, а це дозволяє підприємцям здійснювати планування власної інвестиційної діяльності на визначену перспективу (рисунок 1.2).

Рисунок 1.2 – Амортизаційні пільги

У промисловості найважливішим джерелом розширеного відтворення основних засобів виступають капітальні вкладення у виробничий процес. Основні засоби мають різні форми простого і розширеного відтворення. Формами простого відтворення є заміна застарілих основних засобів і

проведення капітального ремонту. А розширене відтворення основних засобів може здійснюватися через застосування нового будівництва, розширення діючих підприємств, проведення їхньої реконструкції, технічне переоснащення та модернізація устаткування.

Кожна із зазначених форм вирішує власні поставлені задачі, має певні переваги і недоліки застосування.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ НА ТОВ «ТИПОГРАФІЯ «ПРИНТ-МАСТЕР»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Типографія «Принт-Мастер» зареєстровано за адресою: 69000, м. Запоріжжя, вул. Карпенка-Карого, 60.

ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» діє на підставі таких обов'язкових установчих документів: рішення власника про створення підприємства; статут підприємства; свідоцтво про державну реєстрацію підприємства; свідоцтво платника податку на додану вартість; довідка органу державної статистики; свідоцтво про реєстрацію страхувальника. Головна виробнича задача підприємства – задоволення потреб у випуску друкованої продукції, що відповідають профілю друкарні.

Розрахунок за поліграфічні послуги здійснюється за договірними цінами, основу яких складають фактичні витрати, необхідні для випуску продукції, і витрати, передбачені на технічне і соціальний розвиток друкарні і на сплату податків. Продукція, що випускається друкарнею, має свій особливий стиль і відрізняється від інших видань великою кількістю ілюстрацій, що представляє значну складність як для редакційної підготовки, так і для поліграфічного відтворення. Крім того, малосерійне виробництво в корені відрізняється від масового, так як має високий «інтелектуальний» рівень продукції. Ще одна важлива деталь виробництва – це прагнення до здешевлення друкованої продукції, тому що основними її замовниками є також бюджетні організації.

ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» виготовляє наступні види

друкованої продукції та надає наступні послуги: брошури на замовлення підприємств, візитні картки, фірмові бланки, плакати повнокольорові, листівки, буклети рекламні, папки адресні, сканування, ламінування, палітурно-брошурувальні роботи (м'яка палітурка, тверда палітурка), дротошвейне скріплення палітурки, безшвейне скріплення палітурки, друк на кольоровому принтері. Слід відзначити збільшення на 28% використання паперу і матеріалів друкарні на виробництво в порівнянні з 2018 роком.

ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» залучає для виконання своїх господарських та інших потреб найману робочу силу, що відповідає соціальній меті діяльності підприємства. ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» є малим підприємством із середньою чисельністю працюючих 10 осіб. Дана чисельність підприємства дозволяє виконувати вимоги покупців товару максимально ефективно і дозволяє підтримувати працездатність фірми. Перевагою ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» є те, що малі підприємства найбільш мобільні в умовах ринку, більш чуйні до змін ринкової кон'юнктури. Очільником підприємства є директор. Він здійснює безпосереднє керівництво підприємством на загальному рівні, тобто він займається репрезентацією підприємства в будь-яких фірмах та організаціях, в межах чинного законодавства розпоряджається майном підприємства, може укладати договори, може відкривати розрахункові рахунки у банках тощо.

Організаційна структура управління ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» за характером співвідноситься до лінійної. При такій структурі існують тільки односторонні канали взаємодії між елементами. Кожний підлеглий має тільки одного керівника, за яким закріплюються всі адміністративні та спеціальні функції у відповідних структурних підрозділах. Перевагами використання лінійної структури управління є: чітко визначені взаємовідносини, однозначність команд, управлінські рішення оперативно готуються та реалізуються, здійснюється надійний контроль.

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється із застосуванням Плану рахунків, що затверджений наказом Міністерства

фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 та Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що затверджені наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87.

Обов'язковим видом обліку виступає бухгалтерський облік, який товариством обов'язково має вестись безпосередньо з моменту реєстрації.

Підставою для здійснення бухгалтерських операцій виступають первинні документи, в яких фіксуються факти здійснення господарських операцій. На підставі первинних документів для здійснення контролю і упорядкування обробки даних використовується журнально-ордерна форма обліку із застосуванням журналів-ордерів і допоміжних відомостей, які виступають в якості основних облікових регістрів. Щомісячно журнали-ордери закривають, а підсумки переносяться до Головної книги. Інформація, що відображається в первинних документах, на рахунках бухгалтерського обліку систематизується в синтетичних та аналітичних облікових регістрах через подвійний запис їх на взаємозв'язаних рахунках для ведення бухгалтерського обліку.

В облікових регістрах господарські операції відображаються в тому звітному періоді, в якому вони здійснювались. На підставі отриманих даних бухгалтерського обліку товариством складається фінансова звітність. Але враховуючи сучасні умови ведення господарювання, журнально-ордерна форма обліку не охоплює всі вимоги управління підприємством, зокрема: журнали-ордери не містять нові форми організації ведення обліку, не відповідають складовим частинам аналітичних даних, що необхідні для здійснення управління підприємством.

Бухгалтерією ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» здійснюється господарський контроль, тобто з метою виявлення відхилень або невідповідностей у встановлених параметрах діяльності, щодо достовірності, законності та ефективності здійснених операцій, а також усунення та запобігання виникненню негативних тенденцій та явищ, бухгалтерія проводить перевірку господарської діяльності даного підприємства.

Структура майна ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» за 2018-2019 роки зображена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Структура майна ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» за 2018-2019 роки (тис. грн)

Показники	2018 рік, тис. грн.	2019 рік, тис. грн.	Відхилення (+, -)	
			Сума, тис. грн. (+,-)	Відсоток, %
1. Необоротні засоби	142,8	221,9	+79,1	58,4
2. Оборотні активи	184,1	505,3	+321,2	65,8
2.1 Виробничі запаси	32,5	40,0	+7,5	23,1
2.2 Готова продукція	7,9	10,7	+2,8	35,4
2.3 Дебіторська заборгованість	101,9	373,2	+271,3	266,2
2.4 Грошові кошти	35,7	74,9	+39,2	109,8
2.5 Витрати майбутніх періодів	6,1	6,5	+0,4	6,6
Усього	326,9	727,2	+400,3	122,4

Дані таблиці 2.1 показують, що загальна сума капіталу підприємства збільшилась на 400,3 тис. грн, або на 122,4%. Оборотні кошти на початок року – 184,1 тис. грн, на кінець – 505,3 тис. грн, тобто збільшились на 65,8%. Необоротні засоби збільшились до 221,9 грн, тобто на 58,4%.

Практично всі показники істотно збільшились. Це пояснюється тим, що типографія, працюючи усього третій рік, поліпшила якість та кількість послуг, що надаються. Також це пояснюється відсутністю конкурентів по вул. Карпенка-Карого в районі селища ім. Димитрова.

Порівняльний аналіз основних фінансових показників ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» зображений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Порівняльний аналіз основних показників ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» за 2018-2019 роки, тис. грн

Показники	2018 рік	2019 рік	Зміна +/-	Зміна %
Чистий дохід від реалізації	2759,3	5757,2	+3097,9	112,3
Інші операційні доходи	-	0,7	+0,7	7,0
Собівартість реалізованої продукції	2373,6	5177,0	+2803,4	118,1
Операційні витрати	238,3	472,7	+234,4	98,4
Чистий прибуток	120,8	170,7	+49,9	41,3

Аналіз структури доходів і витрат і їх динаміка свідчать про доцільність здійснення витрат у порівнянні з отриманими доходами.

Аналіз даних про доходи підприємства в 2019 році свідчить про їх позитивну динаміку у порівнянні з 2018 роком. Збільшення чистого доходу від реалізації на 3097,9 тис. грн, що складає 112,3%. З таблиці видно, що відбулися зміни в динаміці звітного й базового періодів. Відбулося збільшення чистого прибутку на 41,3%, що складає 170,7 тис. грн. Збільшення чистого прибутку відбулося за рахунок збільшення чистого доходу. Також збільшився об'єм реалізації продукції, що вплинуло на її собівартість (118,1%) і операційні витрати (98,4%).

2.2 Документування господарських операцій з обліку основних засобів

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» рух основних засобів, що пов'язаний з виконанням господарських операцій по надходженню, внутрішньому переміщенню та вибутті основних засобів оформляється типовими формами первинної облікової документації, які затверджені Наказом Державного комітету статистики України від 29.12.1995 р. № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку». Неодноразово порядок обліку основних засобів підлягав змінам, при цьому типові форми залишалися незмінними. У даному випадку стабільність навряд чи є виправданою, оскільки типові форми універсальними важко назвати. Більш того, бланки, які затверджені Наказом № 352 як типові форми розрахунку амортизації основних засобів (форми № ОЗ-14, № ОЗ-15, № ОЗ-16), взагалі не можуть бути використаними, тому що передбачені ними показники не застосовуються вже давно. Також вже не застосовуються деякі передбачені іншими типовими формами показники.

Тому в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» щоб оформити операції з

основними засобами, використовуються адаптовані до сучасних вимог первинні документи, тобто ці форми доповненні необхідними елементами.

Типові форми для здійснення первинного обліку основних засобів наводяться в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Типові форми первинного обліку основних засобів

№ форми	Назва
ОЗ-1	Акт приймання - передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗ-2	Акт приймання - здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів
ОЗ-5	Акт про установку
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток по обліку основних засобів
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів (за місцем їх знаходження, експлуатації)
ОЗ-14	Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)
ОЗ-15	Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних підприємств)
ОЗ-16	Розрахунок амортизації по автотранспорту

Документи, які виступають підставою для ведення бухгалтерських записів з обліку основних засобів, мають відповідати таким вимогам, як: чіткість і повнота заповнення всіх граф і реквізитів; наявність підписів осіб, які відповідають за оформлення даної операції; наявність посилання на рішення, постанову або наказ, на підставі яких виконується передача, прийом, переміщення, списання або переоцінка основних засобів. Окрім того, обов'язковим є наявність у документах про надходження та списання основних засобів зазначення їхньої вартості, суми зносу і відсоток амортизації, що встановлений для даного об'єкта.

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» на підставі форми № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» оформлюється наступне:

- при зарахуванні до складу основних засобів окремих об'єктів;
- при передачі зі складу в експлуатацію об'єктів основних засобів;

- при введенні в експлуатацію збудованих об'єктів;
- при внутрішньому переміщенні з одного підрозділу підприємства до іншого об'єктів основних засобів;
- при виключенні об'єктів зі складу основних засобів даного підприємства при здійсненні їхньої передачі іншому підприємству.

Склад комісії ТОВ «Типографія «Принт-Мастер», яка займається складанням акту приймання-передачі, визначається наказом щодо облікової політики підприємства або може затверджуватись керівником підприємства. На кожний об'єкт, що надходить в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер», або на декілька об'єктів одного типу, якщо на підприємство вони надійшли в одному звітному періоді і за однакової вартості, має бути складена форма № ОЗ-1. Під час здійснення приймання основного засобу акт має складатись в одному примірнику, а під час здійснення передачі іншому підприємству або до другого підрозділу акт має складатись в двох екземплярах. Перший примірник акту має бути переданий в бухгалтерію, де на його підставі має бути зроблений запис в інвентарній картці за формою № ОЗ-6 та має бути зроблений відповідний запис в інвентарному списку за формою № ОЗ-9. До акту має бути додана необхідна технічна документація, яка потім має передаватись до одного з відділів.

Зберігання актів відбувається протягом всього терміну експлуатації об'єкту, а після списання об'єкту з обліку зберігання актів відбувається протягом трьох наступних років та одного місяця, але за умови, що на цей період було проведено документальну ревізію.

Щоб здійснити оформлення приймання-передачі основного засобу після капітального ремонту, реконструкції або модернізації, використовується типова форма № ОЗ-2. Акт приймання-передачі складається в одному екземплярі у випадку, якщо ремонт, реконструкція або модернізація здійснювалась у господарський спосіб, а в двох екземплярах – у випадку, якщо ремонт, реконструкція або модернізація здійснювалась іншим підприємством. На підставі акту приймання-передачі до форм № ОЗ-6, № ОЗ-

14 та № ОЗ-16 (Додаток А) вносяться зміни. Під час повної або часткової ліквідації для оформлення вибуття окремих об'єктів основних засобів використовуються форми № ОЗ-3 та № ОЗ-4. Акт приймання-передачі складається в двох екземплярах і має бути затверджений керівником підприємства, а потім бути переданим до бухгалтерії, де на його підставі здійснюється запис до форми № ОЗ-9 та вилучається картку форми № ОЗ-6, про що у відомості за формою № ОЗ-7 робиться відмітка (Додаток В).

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» форма № ОЗ-5 не використовується.

Для ведення аналітичного обліку та здійснення узагальнення інформації щодо наявності та руху всіх типів основних засобів в межах підприємства використовується форма № ОЗ-6. На кожний інвентарний об'єкт основних засобів або групу однотипних об'єктів основних засобів заводяться картки, які заповнюються на підставі первинних документів за формами № ОЗ-1, 3 ОЗ-2, № ОЗ-3 та № ОЗ-4. Регістри обліку за формами № ОЗ-7, №ОЗ-8 та № ОЗ-9 заповнюється на підставі вище зазначених інвентарних карток. Дані, що відображені в інвентарних картках, сумарно звіряються з регістрами синтетичного бухгалтерського обліку.

Традиційно кожна картка ведеться в одному примірнику в бухгалтерії, але можливий варіант обліку з веденням двох екземплярів цих форм: один екземпляр зберігається в бухгалтерії, інший екземпляр – в місці експлуатації об'єкту основного засобу, замість форми № ОЗ-9 (Додаток Б).

Для здійснення реєстрації інвентарних карток з метою контролю за їхнім зберіганням використовується форма № ОЗ-7.

Зареєстровані картки розміщуються у картотеці, де вони групуються за видами, а в середині видів групуються за місцезнаходженням. У картці також відмічається вибуття основних засобів, а потім ця картка має бути вилучена з картотеки діючих об'єктів, що відображені в цьому описі.

На підставі таких форм, як № ОЗ-6, № ОЗ-14 та № ОЗ-1 заповнюється форма № ОЗ-8.

Для обліку кожного об'єкту за матеріально відповідальними особами у місяцях експлуатації основних засобів використовується форма № ОЗ-9 (Додаток Д).

Для здійснення розрахунку амортизації основних засобів використовуються форми № ОЗ-14 та № ОЗ-16, які заповнюються на підставі інвентарних карток за формою № ОЗ-6, враховуючи зміни, внесені актом за формою № ОЗ-2 під час приймання-здачі модернізованих, реконструйованих та відремонтованих об'єктів. Форма № ОЗ-15 не використовується в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

Технологічні процеси бухгалтерського обліку основних засобів в журнально-ордерній формі, що здійснюються в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер», показані на рисунку 2.1.

Аналітичний облік основних засобів ведеться за інвентарними об'єктами ТОВ «Типографія «Принт-Мастер». За кожним інвентарним об'єктом закріплюється інвентарний номер, який має наноситись на об'єкт і зазначатись в первинних документах, а також вноситись в реєстри з обліку об'єктів основних засобів. Облік об'єктів основних засобів також ведеться відповідно до видів основних засобів, матеріально відповідальних осіб, місцем їхньої експлуатації.

Аналітичним рахунком відбивається технічна і економічна характеристика об'єкта, його місцезнаходження, первісна оцінка та переоцінка за відбудовною вартістю, а також норма амортизаційних відрахувань. В аналітичному обліку мають відбиватись усі зміни, що відбуваються в період експлуатації основних засобів. Аналітичні рахунки мають групуватись за місцями, в яких основні засоби знаходяться, за матеріально відповідальними особами, за методами нарахування амортизації, за групами і видами, за галузевою ознакою, за приналежністю, за ознакою використання. В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» відповідно до Плану рахунків синтетичний облік ведеться за рахунками 10 «Основні засоби», 13 «Знос необоротних активів» та 15 «Капітальні інвестиції».

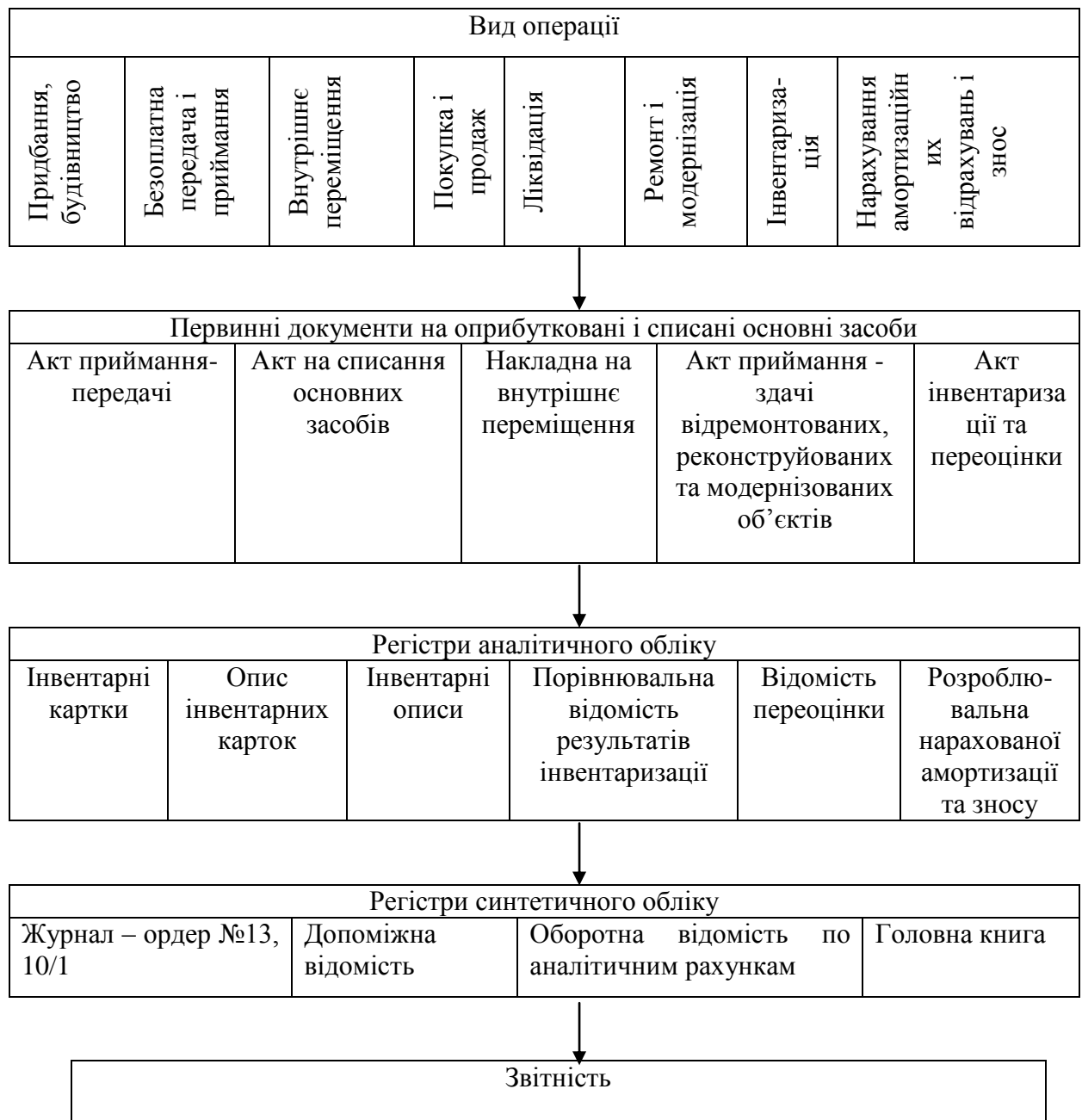

Рисунок 2.1 – Технологічний процес бухгалтерського обліку основних засобів при журнально-ордерній формі обліку в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

Для ведення обліку господарських засобів призначений рахунок 10 «Основні засоби», тобто з метою узагальнення інформації щодо наявності та руху власних або об'єктів, отриманих на умовах фінансового лізингу, і орендованих цілісних майнових комплексів, що відносяться до складу основних засобів. Він є балансово-активним.

Надходження основних засобів на баланс ТОВ «Типографія «Принт-Мастер», що обліковуються за первиною вартістю; пов'язана з поліпшенням об'єкта сума витрат, що веде до збільшення майбутніх економічних вигод первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів відображаються по дебету рахунку 10 «Основні засоби».

Баланс по кредиту означає вибуття об'єктів основних засобів в результаті здійснення продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у випадку часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума оцінки основних засобів.

Для здійснення обліку витрат на створення або придбання матеріальних та нематеріальних оборотних активів призначений рахунок 15 «Капітальні інвестиції». Він є балансово-активним. Збільшення зазначених витрат на створення або придбання матеріальних і нематеріальних необоротних активів має відображатись за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Зменшення витрат на створення, придбання або введення в дію матеріальних і нематеріальних необоротних активів має відображатись за кредитом рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» для того, щоб показати в бухгалтерському обліку суми амортизаційних відрахувань використовується регулюючий контраktivний рахунок 13 «Знос необоротних активів». Він є балансово-пасивним (контраktivним).

Нарахування амортизації та індексації зносу необоротних активів відображається за кредитом рахунку 13 «Знос необоротних активів» у зв'язку з проведенням дооцінки, відновлення їхньої корисності тощо. За дебетом відображаються суми, що віднесені на зменшення зносу через вибуття основних засобів, їхню уцінку, зменшення корисності або інше. В усіх формах фінансової звітності в різних варіантах та з різним ступенем деталізації представляються відомості щодо наявності, руху та амортизації об'єктів основних засобів. У формі № 5 «Примітки до річної фінансової

звітності» наявна найбільш докладніша інформація про об'єкти основних засобів. У п. 36-39 П(С)БО 7 приведений відповідний перелік відомостей, що у формі № 5 мають бути зазначеними, а саме: первинна або переоцінена вартість, за якою основні засоби відображаються на балансі підприємства; застосовувані підприємством методи амортизації та відповідний діапазон строків експлуатації (корисного використання); наявність та рух в звітному році; вартість основних засобів, для яких чинним законодавством передбачаються обмеження щодо володіння, користування та розпорядження; вартість основних засобів, що були передані у заставу; сума укладених основних засобів; сума капітальних вкладень, виділених на будівництво та придбання основних засобів у звітному році; залишкова вартість об'єктів основних засобів, яка тимчасово не використовується; первинна або переоцінена вартість основних засобів, які повністю амортизовані і продовжують використовуватись; залишкова вартість основних засобів, які з метою здійснення продажу були вилучені з експлуатації; первинна і залишкова вартість та метод оцінки отриманих за рахунок цільового фінансування основних засобів; інформація щодо зміни розміру додаткового капіталу в наслідок переоцінки об'єктів основних засобів та обмежень щодо його розподілу між власниками.

Відомості щодо первинної вартості та знос основних засобів, які приведені в графах 3, 4, 14 і 15 рядка 260 форми №5 відбиваються у графах 3 і 4 по рядках 031 і 032 форми № 1 «Баланс». Залишкова вартість вистає в якості різниці між відповідними даними по рядках 031 і 032 форми № 1.

Сума нарахованої амортизації об'єктів основних засобів, яка відповідно до п. 25 П(С)БО 16 відноситься до операційних витрат, показується у графах 3 і 4 рядка 260 «Амортизація» розділу II «Елементи операційних витрат» форми № 2 «Звіт про фінансові результати». У графах 3 і 5 по рядку «Коректування на амортизацію оборотних активів» форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» відбиваються ті ж самі дані щодо нарахованої амортизації об'єктів основних засобів.

Сума уцінки або дооцінки залишкової вартості основних засобів відбивається у графі 6 по рядках 060 «Дооцінка основних засобів» і 070 «Уцінка основних засобів» форми № 4 «Звіт про власний капітал». Сума показників по вище зазначеним рядкам форми № 4 повинна дорівнювати різниці між показниками в графах 6 і 7 у рядку 260 форми № 5.

Відповідно до п.4 П(С)БО 7: амортизація – це систематичний розподіл амортизованої вартості необоротних активів протягом строку їх експлуатації (корисного використання). Відповідно до п.22 П(С)БО 7 вартість основних засобів є об'єктом амортизації.

Отже маємо, що на вартість кожного конкретного об'єкту основних засобів нараховується амортизація, а нарахування амортизації – це визначення (розрахунок) тієї частини вартості, що підлягає амортизації, і яка, в свою чергу, повинна відноситись до витрат за поточний період.

Відповідно до п.22 П(С)БО 7 на специфічні об'єкти основних засобів такі, як земля і не завершені капітальні інвестиції, амортизація не нараховується. Відповідно до п.29 П(С)БО 7 на підприємстві нарахування амортизації має починатись з місяця, наступного за місяцем, у якому став придатним для корисного використання об'єкт основних засобів. Амортизація має нараховуватись щомісячно (відповідно до п.29) протягом усього строку корисного використання (згідно з п.23). На період здійснення реконструкції, дообладнання, добудови, модернізації та консервації (відповідно до п.23) призупиняється нарахування амортизації. Нарахування амортизації має припинитись, починаючи з наступного місяця за місяцем, коли об'єкт основних засобів вибув (згідно з п.29).

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» строк корисного використання визначається, враховуючи наступні фактори, зокрема:

- очікуване використання підприємством об'єкта з урахуванням потужності або продуктивності цього об'єкту;
- передбачений фізичний і моральний знос об'єкту;
- обмеження правового та іншого характеру щодо строків

використання, а також інші фактори.

У разі виникнення змін очікуваних економічних вигод від використання об'єкта основних засобів переглядається строк його корисного використання.

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» метод нарахування амортизації обирається самостійно, враховуючи очікуваний спосіб отримання економічних вигод від його використання. У випадку зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від використання об'єкта основних засобів метод амортизації може бути переглянутий. У П(С)БО 7 не вказано те, що до різних об'єктів основних засобів можуть бути застосовані різні методи нарахування амортизації. Але подібний висновок можна зробити, якщо виходити з формулювання абзацу другого п.28 П(С)БО 7, згідно з яким метод амортизації може бути переглянутий у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від використання об'єкта основних засобів. Термін «об'єкт основних засобів» був використаний в однині, а це дає припущення щодо можливості змінити метод нарахування амортизації навіть по відношенню до одного конкретного об'єкту. Також відповідно до пп.36.2 П(С)БО 7 у примітках до фінансової звітності підприємством маю бути зазначені методи амортизації, що ним використовуються. В такому випадку, навпаки показано, що множиною вказується на можливість застосування до різних об'єктів різних методів амортизації.

Відповідно до п.26 П(С)БО 7 були встановлені наступні методи нарахування амортизації, а саме:

- прямолінійний метод;
- кумулятивний метод;
- метод прискореного зменшення залишкової вартості;
- метод зменшення залишкової вартості;
- виробничий метод.

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» під час застосування прямолінійного методу річна сума амортизації може бути визначена у

вигляді ділення амортизованої вартості на очікуваний період часу використання певного об'єкта основних засобів.

За наведеною формулою 2.1 може бути розрахована річна сума амортизації, а саме:

$$A = (P_c - L_c) / n, \quad (2.1)$$

де $(P_c - L_c)$ – вартість, яка амортизується;

n – очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів.

На прикладі ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» розглянемо як в бухгалтерському обліку проводиться розрахунок і відображення амортизації прямолінійним методом: в січні 2018 р. підприємством було придбано обладнання на суму 98000 грн. (крім того ПДВ склало 19600 грн.), було сплачено вартість послуг по оформленню документації у сумі 824 грн. (крім того ПДВ склало 164,8 грн.) Також було здійснено виплату збір на обов'язкове пенсійне страхування у сумі 1176 грн. Загальна сума пов'язаних з придбанням обладнання витрат склала 100000 грн. (тобто 98000+824+1176), крім того, ПДВ, в свою чергу, склало 19764,8 грн. (тобто 19600+164,8).

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» бухгалтерський облік таких операцій наводиться в таблиці 2.4.

Перевагами цього методу за МСБО 16 є простота здійснення розрахунків та рівномірність розподілу норми амортизації між обліковими періодами, а це, в свою чергу, забезпечує можливість зіставлення собівартості отриманої продукції з доходом від реалізації цієї продукції. А недоліком цього методу є те, що ним не враховується моральний знос, відмінність виробничих потужностей основних засобів за різними роками їхньої експлуатації та необхідність в останні роки служби збільшувати витрати на здійснення ремонту.

Таблиця 2.4 – Типові кореспонденції амортизації обладнання на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
Січень				
1	Оприбутковано будівлю	152	631	98000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	19600
3	Нараховано збір на обов'язкове пенсійне страхування	152	651	1176
4	Сплачено суму пенсійного збору	651	311	1176
5	Відображено вартість послуг з оформлення документації за придбану будівлю	152	685	824
6	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	685	164,8
7	Сплачена вартість послуг з оформлення документації	685	311	988,8
8	Будівлю введено в експлуатацію	103	152	100000
9	Перераховані грошові кошти продавцю	631	311	117600
Лютий				
10	Відображена сума нарахованої амортизації	23	13	91,9
		92	13	10,2
Березень				
11	Відображена сума нарахованої амортизації	23	13	91,9
		92	13	10,2

Але, не зважаючи на вище зазначені вади, у практиці метод прямолінійного списання є найпоширенішим.

За допомогою цього методу в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» амортизуються основні засоби такі, як: виробничі цехи, адміністративні споруди, інші споруди, меблі, передавальні пристрої.

За МСБО 16 до методів дигресивної (прискореної) амортизації, які також викладені в П(С)БО 7, відносяться методи: зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний метод. Під час використання методів прискореної амортизації списується більша (основна) частина в перші роки експлуатації основних засобів.

Прискорена амортизація призводить до щорічного зниження суми амортизаційних відрахувань.

Тому доцільним є застосування методів прискореної амортизації, що

пояснюється наступними причинами:

- накопичення коштів для заміни об'єкта, який амортизується, у випадку його швидкого морального старіння та інфляції;
- забезпечення можливості збільшення частки витрат на ремонт об'єкту, який амортизується, що припадає саме на останні роки їхньої експлуатації, без відповідного збільшення витрат даного виробництва (за рахунок того, що в ці роки сума нарахованої амортизації зменшується);
- більша частина вартості основних засобів списується в перші роки їхньої експлуатації, коли вони вважаються фізично та морально новими.

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» під час застосування методу зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації може бути визначена у вигляді добутку залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первинної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації.

Річна норма амортизації (у відсотковому еквіваленті) може бути обрахована у вигляді різниці між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання даного об'єкта з отриманого результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первинну вартість відповідно до формул 2.2 і 2.3:

$$P_H = \left(1 - \sqrt[n]{L_c/P_c}\right) \times 100\% \quad (2.2)$$

$$A = O_c \times P_H, \quad (2.3)$$

де O_c – залишкова вартість об'єкта на початок звітного року або первинної вартості на дату початку нарахування амортизації;

P_H – річна норма амортизації;

L_c – ліквідаційна вартість об'єкта;

P_c – первісна вартість.

Розрахунок і відображення амортизації в бухгалтерському обліку методом зменшення залишкової вартості розглянемо на прикладі ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»: у квітні 2019 року ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» придбало та ввело в експлуатацію машину для постачання товарів замовникам вартістю 29600 грн. (крім того ПДВ – 5920 грн.), а також сплатило послуги за його реєстрацію – 400 грн.

Балансова (первісна) вартість автомобілю – 30000 грн. (29600+400), передбачуваний строк його використання – 4 роки, ліквідаційна вартість – 5000 грн.

Річна норма амортизації дорівнює:

$$P_H = \left(1 - \sqrt[4]{\frac{5000}{30000}}\right) \times 100\% = 36,1\%$$

Амортизація за перший рік експлуатації:

$$A = 30000 \times 36,3\% = 10830 \text{ грн.}$$

Причому об'єкт придбано в квітні, а амортизацію нараховують починаючи з травня, її місячна сума склала 902,5 грн. (10830/12).

У 2020 р. амортизаційні відрахування складуть:

$$A = (30000 - 10830) \times 36,1 = 6920,4 \text{ грн.}$$

Сума місячної амортизації - 576,7 (6920,4 / 12).

У 2021 р. амортизаційні відрахування складуть:

$$A = (30000 - 10830 - 6920,4) \times 36,1 = 4422,1 \text{ грн.}$$

Сума місячної амортизації - 368,5 грн. (4422,1 / 12).

У 2021 р. амортизаційні відрахування складуть:

$$A = (30000 - 10830 - 6920,4 - 4422,1) \times 36,1 = 2825,7 \text{ грн.}$$

Сума місячної амортизації - 235,5 грн. (2825,7 / 12).

Таким чином, після 4-х років експлуатації автомобілю його залишкова вартість дорівнювала 5001,8 (30000 – 10830 – 6920,4 – 4422,1 – 2825,7), тобто фактично тій вартості, яка була встановлена ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» при його придбанні.

Бухгалтерський облік даних операцій наводиться в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Бухгалтерський облік амортизації машини в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
Травень 2019 р.				
1	Відображена сума нарахованої амортизації	93	13	902,5
Травень 2020 р.				
2	Відображена сума нарахованої амортизації	93	13	576,7
Травень 2021 р.				
3	Відображена сума нарахованої амортизації	93	13	368,5
Травень 2022 р.				
4	Відображена сума нарахованої амортизації	93	13	235,5

Цей метод є прийнятним для ведення обліку обладнання, продуктивність якого зменшується в результаті його експлуатації, як, наприклад, використовуваний для перевезення пасажирів автотранспорт.

У випадку, якщо ліквідаційна вартість нульова, метод зменшення залишкової вартості не використовується.

Під час використання методу прискореного зменшення залишкової вартості річна сума амортизації може бути визначена як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або як добуток первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка виходячи із терміну корисного використання об'єкта вираховується і подвоюється згідно формул 2.4 і 2.5:

$$P_n = (100\%/n) \times 2 \quad (2.4)$$

$$A = O_c \times P_n \quad (2.5)$$

Розрахунок і відображення амортизації в бухгалтерському обліку методом прискореного зменшення залишкової вартості розглянемо на прикладі: в січні 2019 р. підприємство придбало і ввело в експлуатацію

комп'ютер вартість якого 30000 грн. (крім того ПДВ – 600 грн.), передбачуваний строк його корисної експлуатації 4 роки, ліквідаційна вартість – 300 грн.

Річна норма амортизації дорівнює:

$$P_H = (100\% / 4) \times 2 = 50\%$$

У 2020 році сума амортизації дорівнювала:

$$A = 30000 \times 50\% = 15000 \text{ грн.}$$

Сума місячної амортизації – 1250 грн. (15000/12).

У 2021 році сума амортизації дорівнювала:

$$A = (30000 - 15000) \times 50\% = 7500 \text{ грн.}$$

Сума місячної амортизації – 625 грн. (7500/12).

У 2022 році сума амортизації дорівнювала:

$$A = (30000 - 15000 - 7500) \times 50\% = 3750 \text{ грн.}$$

Сума місячної амортизації – 312,5 грн. (3750/12).

У 2023 році суму річної амортизації визначали як різницю між його залишковою і ліквідаційною вартістю, тобто останню не враховували раніше:

$$A = 30000 - 15000 - 7500 - 3750 - 3000 = 750 \text{ грн.}$$

Сума місячної амортизації – 62,5 грн. (750/12).

Бухгалтерський облік цих операцій наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Бухгалтерський облік амортизації комп'ютера на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
Лютий 2020 р.				
1	Відображена сума нарахованої амортизації	92	13	1250
Лютий 2021 р.				
2	Відображена сума нарахованої амортизації	92	13	625
Лютий 2022 р.				
3	Відображена сума нарахованої амортизації	92	13	312,5
Лютий 2023 р.				
4	Відображена сума нарахованої амортизації	92	13	62,5

Цей метод зручний у застосуванні, якщо продуктивність обладнання значно вища в перші роки експлуатації, ніж у наступні роки в процесі експлуатації, коли витрати на підтримання у робочому стані поступово зростають.

Норма амортизації у низці країн збільшується не в 2, а в 1,5, 3 або 4 рази. Наприклад, у Франції застосовуються наступні коефіцієнти: при терміні служби об'єкта 3-4 роки – коефіцієнт 1,5; якщо термін служби 5-6 років – коефіцієнт 2; якщо термін служби об'єкта понад 10 років – коефіцієнт 2,5.

У разі застосування кумулятивного методу в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» річна сума амортизації може бути визначена у вигляді добутку вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. А кумулятивний коефіцієнт, в свою чергу, обраховується шляхом ділення кількості років, що ще залишилися до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання відповідно до формул 2.6 і 2.7:

$$K_k = KPKB / СПН, \quad (2.6)$$

де K_k – кумулятивний коефіцієнт;

$KPKB$ – кількість років корисного використання об'єкту, яка залишилася;

$СПН$ – сума порядкових номерів років корисного використання.

$$A = (П_c - Л_c) \times K_k, \quad (2.7)$$

Розрахунок і відображення амортизації в бухгалтерському обліку кумулятивним методом розглянемо на прикладі: у лютому 2019 р. підприємство придбало і ввело в експлуатацію інструмент для виробництва продукції вартість якого 12000 грн. (крім того ПДВ – 2400 грн.) та сплатило послуги транспортної організації – 3000 грн. (крім того ПДВ – 600 грн.) Загальна сума витрат на придбання інструменту – 15000 грн. (крім того ПДВ

– 3000 грн.). Строк його корисної експлуатації 4 роки, ліквідаційна вартість – 5000 грн., сума років корисного використання – 10 років (1+2+3+4).

Звідси:

У 2019 році сума амортизації дорівнювала:

$K_k = 4/10 = 0,4$; $A = (15000-5000) \times 0,4 = 4000$ грн., сума місячної амортизації – 333 грн. (4000/12).

У 2020 році сума амортизації дорівнювала:

$K_k = 3/10 = 0,3$; $A = (15000-5000) \times 0,3 = 3000$ грн., сума місячної амортизації – 250 грн. (3000/12).

У 2021 році сума амортизації дорівнювала:

$K_k = 2/10 = 0,2$; $A = (15000-5000) \times 0,2 = 2000$ грн., сума місячної амортизації – 167 грн. (2000/12).

Бухгалтерський облік в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» цих операцій наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Кореспонденції при нарахуванні амортизації кумулятивним методом на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
Березень 2020 р.				
1	Відображена сума нарахованої амортизації	23	13	333
Березень 2021 р.				
2	Відображена сума нарахованої амортизації	23	13	250
Березень 2022 р.				
3	Відображена сума нарахованої амортизації	23	13	167

Кумулятивний метод, як і два попередніх, застосовують у разі, якщо обладнання в перші роки експлуатації сильно зношується, а через це у подальшому його доводиться часто ремонтувати, а також це стосується об'єктів із швидким моральним зносом.

Підприємством до обчислювальної техніки застосовується

акумулятивний метод амортизації.

У випадку використання в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» виробничого методу, місячна сума амортизації визначається у вигляді добутку фактичного місячного обсягу продукції/робіт/послуг з виробничою ставкою амортизації.

Виробнича ставка амортизації обраховується шляхом ділення вартості, що амортизується, на загальний обсяг продукції/робіт/послуг, який підприємством очікується виробити/виконати за допомогою використання об'єкта основних засобів відповідно до формул 2.8 і 2.9:

$$C = (Pc - Lc) / Vo \quad (2.8)$$

$$A = Vnp \times C, \quad (2.9)$$

де C – виробнича ставка амортизації;

Vo – загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів;

Vnp – фактичний місячний обсяг продукції.

Отже, як ми бачимо, сума амортизації має пряму залежність від об'єму діяльності, а не від строку експлуатації обладнання. У випадку, якщо інтенсивність використання об'єкту впливає на експлуатаційні якості цього об'єкту і якщо є можливість визначити обсяг виробництва, застосовується виробничий метод (наприклад, використовуваний для надання послуг перевезення автотранспорт).

Методи прогресивної (уповільненої) амортизації також передбачені М(С)БО 16. До методів прогресивної амортизації належать методи амортизаційного фонду і ануїтету, яких немає в П(С)БО 7.

Методи уповільненої амортизації передбачають протягом терміну експлуатації основних засобів поступове зростання суми амортизаційних

відрахувань. Ці методи можуть використовуватись лише в окремих галузях, як, наприклад, комунальне господарство, що здійснює операції з нерухомістю.

Ці методи передбачають дисконтування майбутніх грошових надходжень від інвестицій в основні засоби з використанням складних відсотків, що виступає їхньою особливістю і що відрізняє їх від інших методів амортизації. Враховуючи це, такі методи амортизації іноді називаються методами складних відсотків. Ставка дисконту, в такому випадку, дорівнює вартості капіталу компанії або ґрунтуються на цій вартості.

При використанні методу амортизаційного фонду з одночасним періодичним нарахуванням амортизації, рівна величині амортизаційних відрахувань сума депонується на окремий рахунок або вкладається в надійні цінні папери. Також зараховуються до амортизаційного фонду отримані за інвестиціями або вкладками відсотки.

Отже, як видно, амортизаційний фонд може формуватись за рахунок двох джерел: амортизаційні відрахування і отриманий дохід у відсотковому вигляді на інвестиції або вклади. Величина амортизаційних відрахувань розраховується таким чином, щоб амортизаційний фонд дорівнював первісній вартості основних засобів до кінця терміну їхньої служби (з вирахуванням ліквідаційної вартості). У результаті цей метод може забезпечити поступове накопичення коштів, що потрібні для здійснення заміни зношених об'єктів без залучення поточних фінансових ресурсів.

В бухгалтерському обліку порядок відображення надходжень основних засобів та відповідного формування їх первинної вартості залежить від того, як саме і на яких умовах вони були придбані.

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» основні засоби надходять в результаті здійснення капітальних вкладень, здійснення безоплатної передачі основних засобів іншими підприємствами, у порядку здійснення купівлі готових об'єктів, у результаті придбання за оплату або після будівництва

нових об'єктів основних засобів, після проведеної реконструкції, після розширення діючих виробничих потужностей або їх технічного переозброєння, в результаті здійснення внесків у статутний капітал, одержання в результаті здійснення обміну, виявлення у результаті проведеної інвентаризації основних засобів, що не були невраховані, та інше.

Інструкцією № 291 регулюється ведення бухгалтерського обліку придбання основних засобів, згідно з Інструкцією на балансі підприємства по дебету рахунку 10 «Основні засоби» має бути відображене надходження основних засобів, що були отримані, створені або безоплатно отримані.

Якщо сприймати буквально вище зазначені фрагменти, то вартість необоротних активів необхідно безпосередньо в момент їх надходження на підприємство відображати по дебету рахунку 10. Але в дійсності зовсім інша ситуація. По дебету вище вказаного рахунку об'єкти відображаються під час передачі їх в експлуатацію. До моменту передачі об'єктів основних засобів в експлуатацію вони мають бути враховані на субрахунках рахунку 15 «Капітальні інвестиції», який за призначенням спеціально створений для обліку витрат на здійснення купівлі або створення матеріальних та нематеріальних активів. Отже, витрати ТОВ «Типографія «Принт-Мастер», що пов'язані з купівлею необоротних активів, спочатку накопичуються на субрахунках рахунку 15 «Капітальні інвестиції», а при введенні в експлуатацію або передачі в користування об'єктів основних засобів списуються з кредиту рахунку 15 в дебет рахунку 10 «Основні засоби».

Відображення в бухгалтерському обліку операцій з придбання основних засобів за грошові кошти розглянемо на прикладі ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»: підприємство придбало верстат, який не потребує монтажу.

Вартість верстату – 20000 грн. (крім того ПДВ – 4000 грн.). Витрати по страхуванню ризиків доставки об'єкту склали 500 грн., витрати з доставки верстату склали 1500 грн. (крім того ПДВ – 300 грн.).

Бухгалтерський облік в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» операцій з придбання основних засобів за грошові кошти наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Бухгалтерський облік в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» операцій з придбання основних засобів за грошові кошти

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Отримано від постачальника верстат	152	631	20000
2	Включена до складу податкового кредиту сума ПДВ	641	631	4000
3	Зроблено оплату постачальнику	631	311	24000
4	Сплачені витрати по страхуванню ризиків	377	311	500
5	Відображені витрати по страхуванню об'єкта	152	377	500
6	Сплачені послуги транспортної організації за доставку	371	311	1800
7	Відображена сума податкового зобов'язання з ПДВ	641	643	300
8	Відображена вартість транспортних послуг, пов'язаних з придбанням верстату	152	371	1500
9	Відображено сума ПДВ	643	371	300
10	Верстат введено в експлуатацію	104	152	22000

Розглянемо на прикладі ТОВ «Типографія «Принт-Мастер», як відображаються в бухгалтерському обліку операції щодо надходження основних засобів, що вносяться до статутного капіталу засновниками підприємства: ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» від Ялового І.В. отримало в якості внеску до статутного капіталу виробничу споруду, яка використовується в господарській діяльності даного підприємства. В установчому договорі вона була оцінена в 165000 грн.

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» бухгалтерський облік операцій щодо надходження основних засобів, що були внесені до статутного капіталу засновниками, наведений в таблиці 2.9.

Безоплатне отримання об'єктів основних засобів при здійсненні бухгалтерського обліку розглядається в якості збільшення додаткового капіталу на ту суму, що дорівнює справедливій вартості об'єкта основних засобів, що був безоплатно отриманий, без врахування інших обов'язкових платежів та витрат. При здійсненні безоплатного одержання об'єктів основних засобів виникає дохід в сумі амортизації цих об'єктів з одночасним

з нарахуванням цієї амортизації. Сума додаткового капіталу зменшується по мірі виникнення доходу.

Таблиця 2.9 – Бухгалтерський облік в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» операцій з надходження основних засобів внесених засновниками до статутного капіталу

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Відображено вартість корпоративних прав	46	40	165000
2	Прийнято споруду в якості внеску в статутний капітал	152	46	165000
3	Споруду введено в експлуатацію	103	152	165000

На прикладі ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» розглянемо відображення в бухгалтерському обліку безоплатного отримання основного засобу: від ТОВ «Форма-2» підприємство у жовтні 2018 року безоплатно отримало комп'ютер справедлива вартість якого 10000 грн., вартість послуг з доставки – 200 грн. (крім того ПДВ – 40 грн.). Комп'ютер встановлено в бухгалтерії. В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» бухгалтерський облік операцій щодо надходження основних засобів шляхом безоплатного отримання наводиться в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Бухгалтерський облік в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» операцій з надходження безоплатно отриманих основних засобів

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Оприбутковано комп'ютер	152	424	10000
2	Відображено вартість послуг з доставки об'єкту	152	685	200
3	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	641	685	40
4	Сплачено вартість послуг з доставки комп'ютеру	685	311	240
5	Комп'ютер введено в експлуатацію	109	152	1200
6	В листопаді 2019 р. нарахована амортизація	92	13	120
7	Відображено дохід у сумі нарахованої амортизації	424	745	100

Розглянемо на прикладі ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» можливе

надходження основних засобів (таблиця 2.11) на підприємство в результаті обміну на подібний об'єкт: ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» отримало контейнер від ТОВ «Пава», справедлива вартість якого 2300 грн. (крім того ПДВ 460 грн.), в обмін ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» передало обладнання, вартість якого 3500 грн., нарахована сума зносу – 1200 грн. (крім того ПДВ – 460 грн).

Таблиця 2.11 – Бухгалтерські проводки при обміні основного засобу на подібний об'єкт на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Списана сума нарахованого зносу	131	104	900
2	Списана залишкова вартість переданого об'єкту	972	104	2000
3	Відображена передача об'єкту за договором міни	377	742	3240
4	Відображена сума податкового зобов'язання з ПДВ	742	641	540
5	Визначено фінансовий результат від реалізації	793	972	2000
		742	793	2700
		793	441	700
6	Перераховані з поточного рахунку грошові кошти	685	311	720
7	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	641	644	120
8	Оприбутковано отриманий в заміन неподібний актив	106	685	3300
9	Нараховано податковий кредит з ПДВ	644	685	120
		641		540
10	Зроблено взаємозалік заборгованості	685	377	3240

При цьому в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» склалися бухгалтерські проводки відображені в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Бухгалтерські проводки з переоцінки основних засобів на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Списано знос об'єкту	131	106	12000
2	Списана залишкова вартість об'єкту і оприбутковано об'єкт, який отримано замість переданого об'єкту	151	106	23000
3	Отримано об'єкт основних засобів			
4	Нарахована сума податкових зобов'язань з ПДВ	641	641	4600

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» переоцінка основних засобів проводиться за рішенням керівництва та оформляється відповідним наказом підприємства.

Умовою, за якої може проводитися переоцінка, є визначена суттєва відмінність на дату переоцінки залишкової вартості від справедливої вартості об'єкту основних засобів.

Для прийняття рішення щодо переоцінки необхідно порівняти залишкову вартість із справедливою вартістю цього об'єкту. Для визначення справедливої вартості об'єкта основних засобів, підприємство орієнтується на додаток П(С)БО 19, відповідно до якого справедлива вартість землі та будівель має дорівнювати ринковій вартості; справедлива вартість машин та устаткування має дорівнювати ринковій вартості, а у разі відсутності даних про ринкову вартість цих об'єктів, справедлива вартість має прирівнюватись до відновлювальної вартості (сучасної собівартості придбання) з вирахуванням на дату оцінки суми зносу; справедлива вартість інших основних засобів має прирівнюватись до відновлювальної вартості (сучасної собівартості придбання) за вирахуванням на дату оцінки суми зносу. В П(С)БО 7 порівняно з п.30 МСБО 16 відсутні вимоги обов'язковості визначення ринкової вартості експертним шляхом під час проведення переоцінок, але відповідно до ст. 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оцінювальну діяльність в Україні» від 12.07.2001 р. № 2658-III при переоцінці об'єкту основних засобів для цілей бухгалтерського обліку професійна оцінка є обов'язковою. В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» переоцінка основних засобів може проводитись наступним шляхом:

Спочатку має бути розрахований індекс переоцінки, що вираховується у вигляді відношення справедливої вартості об'єкту переоцінюваних основних засобів до залишкової вартості цього об'єкту. Індекс показує на скільки відрізняється залишкова вартість об'єкту від його справедливої вартості відповідно до формули 2.10.

$$In = CBO/ZBO, \quad (2.10)$$

де In – індекс переоцінки;

CBO – справедлива вартість об'єкту;

ZBO – залишкова (переоцінена остаточно) вартість об'єкту.

У випадку, коли справедлива вартість об'єкту основних засобів є більшою за його залишкову вартість, то індекс переоцінки буде більшим за одиницю, а коли справедлива вартість об'єкту основних засобів менша за його залишкову вартість, то індекс переоцінки буде меншим за одиницю.

Оскільки відбувається переоцінка залишкової вартості об'єкту, яка самостійно не використовується у бухгалтерському обліку, а обраховується у вигляді різниці між первинною вартістю та сумою зносу, змінюються (збільшуються або зменшуються) саме ці дві величини.

Спочатку має бути визначена переоцінена первинна вартість, визначена переоцінена сума зносу та переоцінена залишкова вартість відповідно до формул 2.11, 2.12 та 2.13:

$$ППВ = ПВ \times In, \quad (2.11)$$

де $ППВ$ – переоцінена первинна вартість;

$ПВ$ – первинна вартість.

Якщо попередньо вже були проведені переоцінки, то має враховуватись первинна вартість, що була вирахована на дату попередньої переоцінки.

$$ПСЗ = СЗ \times In, \quad (2.12)$$

де $ПСЗ$ – переоцінена сума зносу;

$CЗ$ – сума зносу.

Якщо попередньо вже проводились переоцінки, то в такому випадку враховується сума зносу встановлена на дату попередньої переоцінки.

$$ПЗВ = ЗВ \times In, \quad (2.13)$$

де $ПЗВ$ – переоцінена залишкова вартість;

$ЗВ$ – залишкова вартість.

Якщо попередньо вже були проведені переоцінки, то має бути врахована залишкова вартість, що була визначена на дату попередньої переоцінки.

Далі має бути розрахована сума, на яку збільшується або зменшується первинна вартість та знос об'єктів основних засобів, тобто це сума переоцінки первинної вартості за формулою 2.14 і сума переоцінки зносу за формулою 2.15.

Слід також здійснити розрахунок суми переоцінки залишкової вартості за формулою 2.16.

$$СППВ = ППВ - ПВ, \quad (2.14)$$

де $СППВ$ – сума переоцінки первинної вартості.

$$СПЗ = ПСЗ - СЗ, \quad (2.15)$$

де $СПЗ$ – сума переоцінки зносу.

$$СПЗВ = СВ - ЗВ, \quad (2.16)$$

де $СПЗВ$ – сума переоцінки залишкової вартості.

Переоцінка об'єктів основних засобів здійснює вплив на розмір власного капіталу підприємства. В п.19 П(С)БО 7 визначено, що до складу додаткового капіталу включається сума дооцінки залишкової вартості об'єкту залишкової вартості, а до складу витрат включається сума оцінки. При здійсненні бухгалтерського обліку слід кредитувати субрахунок 423 «Дооцінка активів» на суму дооцінки, а дебетувати субрахунок 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій» – на суму уцінки. Згідно з п.20 П(С)БО 7 у разі, якщо наявним на дату проведення чергової або останньої дооцінки об'єкту основних засобів є перевищення суми попередніх уцінок об'єкта та витрат від зменшення корисності цього об'єкту порівняно із сумою попередніх дооцінок залишкової вартості цього об'єкта та відновлення його корисності, сума чергової або останньої дооцінки, що не є більшою за вказане перевищення, має бути включеною до складу доходів за звітний період, а різниця, у випадку якщо сума чергової або останньої дооцінки є більшою за вказане перевищення, має бути спрямована на збільшення іншого додаткового капіталу. У тому випадку, якщо на дату проведення чергової або останньої уцінки об'єкта основних засобів, є наявним перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта та відновлення його корисності, сума чергової або останньої уцінки, що не є більшою зазначеного перевищення, має спрямовуватись на зменшення іншого додаткового капіталу, а різниця у випадку, якщо сума чергової або останньої уцінки більше зазначеного перевищення, включається до витрат за звітний період. Субрахунок 746 «Інші доходи від звичайної діяльності» також використовується разом із субрахунками 423 і 975.

Інформація про переоцінку об'єктів основних засобів відповідно до п.18 П(С)БО 7 має заноситись в реєстри їхнього аналітичного обліку, але обсяг цієї інформації досить малий. Доцільним є складання додатку до інвентарної картки обліку основних засобів за типовою формою № ОЗ-6, затвердженою Наказом № 352, у якому повинні відображатись більш повні дані про переоцінки (Додаток Д). Потрібно обов'язково зберігати усі дані

про визначення справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється на дату переоцінки. У випадку, якщо переоцінка здійснювалась із залученням професіонального оцінщика, обов'язковим є складання звіту про експертну оцінку, у якому має бути вказана не лише вартість майна, а також докладно мають бути описані підходи і методологія проведених досліджень.

З метою покращення стану об'єкту, щоб продовжити строк корисної експлуатації та/або підвищити продуктивність нормативних показників функціонування цього об'єкту, підтримати об'єкт в робочому стані для збереження або відновлення майбутніх очікуваних економічних вигод, підприємством можуть спрямовуватись кошти на утримання та експлуатацію об'єктів основних засобів.

Комплекс операцій з відновлення справності або працездатності об'єкту основних засобів, та відновлення ресурсу об'єкту або його складових частин має визначення як ремонт даного об'єкту.

Таблиця 2.13 – Бухгалтерські операції з проведення ремонту основних засобів на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Придбано материнську плату	207	631	600
2	Відображено суму ПДВ	641	631	120
3	Списано материнську плату для встановлення	152	207	600
4	Здійснено заміну материнської плати на комп'ютері постачальником	152	631	200
5	Відображено суму ПДВ по наданих послугах	641	631	40
6	Перераховано кошти ТОВ "Гранас" за материнську плату та встановлення	631	311	960
7	Віднесено на збільшення вартості комп'ютера вартість материнської плати та наданих послуг по її встановленню	109	152	800

Типові операції бухгалтерського обліку, пов'язані із проведенням

ремонту основних засобів, показані в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Бухгалтерські проводки з реалізації основних засобів на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1	Списана залишкова вартість об'єкту	972	104	2300
2	Списано знос об'єкту	131	104	1200
3	Відображено продаж апарату	377	742	3600
4	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	742	641	600
5	Зараховано виручку від продажу на поточний рахунок	311	377	3600
6	Списано на фінансовий результат залишкова вартість об'єкту	793	972	2300
7	Списано в порядку закриття рахунку обліку доходів договірної вартість об'єкту (без урахування ПДВ)	742	793	3000
8	Відображено прибуток від продажу	793	441	700

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» реалізація основних засобів оформлюється у вигляді бухгалтерських проводок, що наведені в таблиці 2.13.

2.3 Шляхи вдосконалення обліку основних засобів

В Україні найсуттєвішими серед заходів реформування бухгалтерського обліку є зміни, пов'язані зі складом, оцінкою і обліком основних засобів та їх амортизацією. Основною частиною майна ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» є основні засоби. Зміни зачепили спосіб матеріалізації основних засобів в готовій продукції та вартість послуг. Було передбачено оцінювання за справедливою (ринковою) вартістю основних засобів. А це призводить до суттєвих змін в порядку врахування їхнього

знос. Проблеми, які стосуються реформування бухгалтерського обліку основних засобів, в основному можуть бути об'єднаними в три окремі групи, такі як:

- класифікація і здійснення організації синтетичного та аналітичного обліку основних засобів;
- оцінювання основних засобів, зміна їхньої первинної вартості;
- здійснення нарахування та відображення в обліку зносу (амортизації) основних засобів.

Процес ведення обліку в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» відповідно до Плану рахунків і Національних стандартів показав їхні переваги і недоліки. Розглянемо їх детальніше.

До переваг бухгалтерського обліку можна віднести наступне: іноземні інвестори розуміють вітчизняний облік; Плану рахунків узгоджується з фінансовою звітністю та, перш за все, з Балансом (відповідно до форми № 1) і Звітом про фінансові результати (відповідно до форми № 2); регламентація окремими положеннями основних ділянок обліку, що дає змогу використовувати різні варіанти ведення бухгалтерського обліку і кожне підприємство може вибирати методи, які будуть найефективнішими саме для нього.

Недоліками бухгалтерського обліку можна назвати велику трудомісткість здійснення трансформаційних процесів, а також складнощі через низку національних стандартів, що написані важкодоступною мовою і з використанням іноземних термінів, а це для пересічного бухгалтера є не завжди незрозумілим.

В опублікованих нормативно-правових актах, таких як План рахунків, Інструкція по його застосуванню, П(С)БО 7 «Основні засоби», не охоплюються всі без винятку питання, що виникли через проведення реформування обліку основних засобів та їхнього зносу, тобто це показує нам, що не всі важливі ділянки обліку охоплюються цих актами.

Визначення основних засобів у П(С)БО 7 є досить дискусійним, а саме:

Основні засоби – це матеріальні активи, що отримуються підприємством з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше за рік).

Операційним циклом є проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої від їх застосування продукції, або товарів і послуг. Таке визначення підходить не повністю, оскільки для цього потрібно вимірювати очікуваний строк корисного використання (експлуатації), а не з початку придбання запасів. А тому доцільним буде доповнення П(С)БО 7 щодо визначення терміну «операційний цикл», а також містити методики використання даного терміну.

У частині визначення термінів в П(С)БО 7 було б доцільніше також подати визначення термінів «залишкова вартість об'єктів» та «справедлива вартість об'єктів», що могло б значно посилити практичну цінність даного нормативного документу.

Підприємством можуть бути придбані активи у вигляді обладнання, інструментів, інвентарю і навіть будівель, їхнє утримання і не використання протягом деякого часу. До моменту введення активів в експлуатацію вони мають обліковуватись як капітальні інвестиції і відображатись на Балансі в рядку 020 «Незавершене будівництво», а не у складі основних засобів (в рядках 030-032). А з цього виходить, що наведене в П(С)БО 7 визначення основних засобів, є необхідним внесення доповнень такого змісту:

Основні засоби – це введені в експлуатацію матеріальні активи, які отримує підприємство з метою їхнього використання в процесі виробництва або здійснення постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій,

очікуваний строк експлуатації (корисного використання) яких є більше одного року (або операційного циклу, що є більшим за рік).

Потреба внесення коректив такого змісту зумовлюється тим, що в бухгалтерському обліку амортизація по основних засобах починає нараховуватися з наступного місяця після введення основних засобів в експлуатацію. Хоча, відмітимо, що в П(С)БО 7 такого чіткого визначення немає. В п. 29 Стандарту зазначається, що «нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання». Але може бути придатним для корисного використання те обладнання, що не потребує здійснення монтажу і зберігається на складі, це може стосуватись і інших видів капітальних інвестицій. Таке визначення на практиці може призвести до формування неправильної думки щодо того, що по капітальних інвестиціях також можна нараховувати амортизацію. Враховуючи вище зазначене, передостанній абзац п.29 П(С)БО 7 «Основні засоби» необхідно викласти в такій редакції: «Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем у якому об'єкт основних засобів було введено в експлуатацію».

Окремо зазначимо, що зміст поняття «група основних засобів» у П(С)БО 7 визначено не досить чітко.

Групою основних засобів є сукупність необоротних матеріальних активів, що однотипні за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання.

Але не зрозуміло, чи стосується дане визначення групи основних засобів, що окреслена відповідним субрахунком або відповідно до інших ознак. З огляду на технічні характеристики об'єктів та назви груп основних засобів, об'єкти можна лише орієнтовно віднести до конкретної групи основних засобів, без урахування умов та строків експлуатації. А це призводить до унеможливлення чіткого визначення з груповою класифікацією у випадку переоцінки основних засобів. Відповідно до п.16

П(С)БО 7 при здійсненні переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату має здійснюватись переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої відноситься даний об'єкт.

В таких випадках не потрібно робити висновок, що всі основні засоби, які входять до тієї чи іншої групи бухгалтерського обліку, обов'язково мають підлягати зміні їхньої вартості.

У такому випадку може зачіпатись група основних засобів, яка включає в себе об'єкти, які ідентичні за технічними характеристиками, за датами їхнього придбання, умовами та періодом експлуатації.

В П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» частково розкрито принципи оцінки капітальних інвестицій, тому що в такого роду необоротні активи основному купуються саме через здійснення капітальних інвестицій. В той же час, необхідно відмітити, що в цих стандартах сам термін «капітальні інвестиції» не використовується.

Проведений аналіз змісту Інструкції № 291 щодо обліку капітальних інвестицій показав, що є необхідність розширення і більшої конкретизації капітальних інвестицій. Це можливо здійснити через виокремлення положення (стандарту) бухгалтерського обліку, в якому дати загальне визначення інвестицій і капітальних інвестицій зокрема, дати характеристику їх технологічної і відтворювальної структури, видів оцінок, можливостей переоцінки, порядку вибуття, можливого розкриття інформації у Примітках до річної фінансової звітності. А що стосується необхідної інформації щодо капітальних інвестицій, то ця інформація вже має місце у розділі III «Капітальні інвестиції» Приміток до річної фінансової звітності. Слід відмітити, що в Примітках наводиться саме інформація про рух інших капітальних інвестицій за звітний період, а на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» немає окремого субрахунку для ведення їхнього обліку. Такими інвестиціями можуть виступати витрати на здійснення проектно-пошукових робіт, утримання відділів капітального будівництва тощо. У статистичній формі звітності № 2- КБ «Звіт про введення в дію об'єктів, основних засобів

та інвестицій в основний капітал (капітальні вкладення)» окремо виділяються інші капітальні інвестиції у технологічній структурі капітальних вкладів. Тому враховуючи вище викладене необхідним вбачається виділення окремого субрахунку 156 для ведення обліку інших капітальних інвестицій у структурі рахунку 15 «Капітальні інвестиції», що створить можливість отримувати необхідну інформацію для заповнення статистичної звітності при додаткових вибірках.

Що стосується визначення капітальних інвестицій, то воно досить вдало пописане в Інструкції № 291 – «Витрати на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів».

Але в той же час, важко погодитись з тим, що відповідно до зазначеної Інструкції на субрахунку 151 «Капітальне будівництво» необхідним є введення обліку устаткування, що потребує монтажу в процесі здійснення будівництва, та відповідних монтажних робіт для установки. Ведення обліку такого обладнання доцільно здійснювати через окремий аналітичний рахунок до цього субрахунку щоб визначити загальну інвентарну вартість об'єкта будівництва в цілому за умови, що на таких же окремих аналітичних рахунках буде прописана узагальнена вартість обладнання, для якого не потрібен монтаж, та інші капітальні інвестиції. Але в Інструкції № 291 про дві останні важливі складові інвентарної вартості нічого не указано, що на практиці призводить до різних варіацій тлумачення обліку таких витрат, а також веде до викривлення бухгалтерської та статистичної звітності на підприємстві.

А отже на субрахунку 151 «Капітальне будівництво» доцільним буде узагальнення тільки витрат з виконання будівельно-монтажних робіт підрядним і господарським способом для власних потреб підприємства. Результатами таких капітальних інвестицій виступають будівлі і споруди.

Пропонується на окремих аналітичних рахунках до субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» здійснювати облік обладнання та інших активів, після введення в експлуатацію які стають основними

засобами і мають узагальнюватись на окремих субрахунках до рахунку 10 «Основні засоби» (окрім землі, капітальних витрат на поліпшення земель, будівель, споруд). На цьому самому субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» доцільним також є введення обліку витрат на проведення робіт, що пов'язані з монтажем обладнання, оскільки їх потрібно також включати до його первинної вартості.

Доцільним є ведення обліку капітальних витрат на поліпшення земель через окремий субрахунок 156 «Капітальні витрати на поліпшення земель» до моменту їх завершення. Тільки після закінчення проведення робіт щодо поліпшення земель (зрошення, осушення та інших) їхня вартість має бути списана з кредиту на субрахунку 156 в дебет на субрахунку 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель».

А що стосується обліку інших капітальних робіт та витрат (сюди відносяться витрати на проектно-пошукові роботи, утримання відділів капітального будівництва та інші), то в момент виникнення їх доцільно обліковувати на окремому субрахунку 156 «Інші капітальні інвестиції» і потім розподіляти пропорційно до контрактної вартості витрат на здійснення будівельно-монтажних робіт та обладнання. Подібний порядок обліку дає можливість більш точно визначити первинну вартість складових основних засобів, що при нарахуванні амортизації виступають окремими об'єктами, адже амортизація нараховується не в цілому, а по новозбудованому об'єкту та по окремих його складових (будівлях, спорудах, обладнанні та інших основних засобах). із всіма переліченими активами пов'язані проектно-пошукові роботи, тому у випадку збільшення їхньої вартості тільки враховуючи витрати на будівельно-монтажні роботи, вартість будівель та споруд буде необґрунтованою. Загальновиробничими витратами на підприємствах є витрати на утримання відділів капітального будівництва, які можуть створюватися в межах підприємства, і ці витрати теж мають бути розподілені між всіма напрямками капітальних інвестицій, включаючи обладнання. Оскільки вони тісно пов'язані з конкретними об'єктами

інвестування, то стає недоцільним віднесення їх до адміністративних витрат.

Передача об'єктів капітальних інвестицій для монтажу має бути оформлена актом прийому-передачі обладнання для здійснення монтажу (це типова форма № М-15а), у тому випадку, якщо монтаж здійснюватиме спеціалізована монтажна організація. У випадку, здійснення монтажу господарським способом таке передавання має бути оформленим вимогою. Для здійснення однакової за змістом операції є необґрунтованим використання різних документів. Враховуючи це, пропонуємо в усіх можливих випадках супроводжувати передачу обладнання для монтажу складанням акту прийому-передачі його для монтажу (це типова форма № М-15а), оскільки цим первинним документом найбільшою мірою може бути врахована специфіка обліку такого роду активів. В той же час, доцільним було б передбачити у акті окрему графу для відображення транспортних витрат, що пов'язані із здійсненням покупки цього обладнання у постачальників і, відповідно, його перевезенням до місця монтажу. Відображення такого роду інформації в акті прийому-передачі дає можливість сконцентрувати потрібні для визначення первісної вартості змонтованого обладнання дані.

Якщо транспортні витрати пов'язані одночасно з кількома видами обладнання, то базою їх розподілу пропоную об'єм або площу, яку займають окремі його види на транспортному засобу. Розподіл транспортних витрат між окремими групами обладнання до їх ціни може призвести до необґрунтованого завищення первісної вартості невеликого за розмірами дорогого обладнання і заниження об'ємного, але дешевого.

Всі зазначені пропозиції із вдосконалення обліку необоротних активів і, зокрема, капітальних інвестицій, допоможуть розв'язати на практиці накопичені проблеми.

До проблеми, що стосується реформування бухгалтерського обліку основних засобів відноситься також ведення обліку основних засобів за допомогою первинних документів, які не виправдовують себе, і тому варто

переглянути доцільність ведення окремих з них взагалі.

Первинна облікова інформація про склад, наявність, рух, капітальний ремонт та інші операції щодо основних засобів відбиваються в численних спеціалізованих реєстрах, постійні реквізити яких тотожні. Це не сприяє якісному веденню обліку, збільшує трудомісткість опрацювання і відображення інформації, створює певні труднощі у формуванні документообігу і забезпеченні необхідними видами бланків.

Можемо відмітити, що при здійсненні обліку основних засобів діючі міжвідомчі форми первинної документації (такі як: № ОЗ-1, ОЗ-4, ОЗ-6, ОЗ-7, ОЗ-8, ОЗ-9) та інвентаризаційні описи дублюють один одного. З початком використання пакету цих форм встигли відбутися великі зміни в самій організації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві, ці зміни призвели до втрати змісту багатьох граф зазначених форм і вони не використовуються в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер». Було відмічено, що за змістом майже не відрізняються інвентарні картки форми № ОЗ-6, форми № ОЗ-7 і форми № ОЗ-8. В той же час, у цих формах обліку основних засобів не передбачене відображення устаткування, що було придбаного ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» в якості резервів і до запровадження в експлуатацію цього устаткування, а це на створює певні труднощі практиці під час здійснення розрахунків амортизаційних відрахувань. У формах обліку основних засобів не знайшла відображення інформація щодо змін після переоцінки та індексації первинної вартості інвентарного об'єкта. Порівняльний аналіз інвентарних карток за формами № ОЗ-6, № ОЗ-7 та № ОЗ-8 з формою № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі основних засобів» показав, що в них відсутня тільки інформація про зроблений приймальною комісією висновок і підписи членів комісії.

Але сам факт, що акт був складений і були відкриті інвентарні картки, засвідчує позитивний висновок комісії, оскільки при виявленні невідповідності технічним умовам об'єкт прийманню не підлягає, і відповідно інвентарна картка не може бути виписана. Таким чином, якщо

доповнити інвентарну картку підписами членів приймальної комісії, може бути скорочена форма № ОЗ-1. А якщо ввести в інвентарну картку ще і підписи особи, що здавала об'єкти, і особи, що одержувала об'єкти, при здійсненні внутрішнього переміщення можна скоротити форму № ОЗ-2. Доповненням інвентарної картки підписами комісії по запровадженню основних засобів у виробництво після ремонту, реконструкції або модернізації, а також графі з відображенням змін після таких операцій, можна скоротити форму № ОЗ-3. Також можна буде не використовувати форму № ОЗ-4, якщо доповнити інвентарну картку підписами членів ліквідаційної комісії і окремим рядком прописати результати здійснення ліквідації об'єкта.

Після здійснення ряду зазначених вище модифікацій, ми практично одержуємо компактну конструкцію універсальної форми типу «Інвентарна картка – акт обліку руху основних засобів».

Отже, із всіх затверджених форм обліку основних засобів необхідно залишити тільки форму № ОЗ-1, спеціальні форми № 54 і № 97, що матиме сприятливий ефект на зниження трудомісткості облікових робіт і скорочення обігу документів, а завдяки підвищенню рівня інформативності та наочності документів зможе також і посилитись контроль. Крім того, це одночасно дозволяє вести облік стану об'єктів і здійснювати документування їхнього руху, починаючи з включення до складу основних засобів і завершуючи списанням основних засобів з балансових рахунків ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ТИПОГРАФІЯ «ПРИНТ-МАСТЕР» В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1 Показники ефективності використання основних засобів

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» фінансовий стан та виробничо-господарська діяльність багато в чому залежать від забезпеченості типографії основними засобами та відповідним їхнім використанням.

В іммобілізованих активах основні засоби мають основну питому вагу, саме тому кінцеві наслідки економічної діяльності ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» багато в чому залежать від кількості основних засобів, їхньої вартості, ефективності використання, технічного рівня, зокрема залежать: випуск продукції, собівартість продукції, рентабельність, прибутки та стійкість фінансового становища.

Розвиток виробництва на пряму пов'язаний із проблемами ефективного використання основних виробничих фондів.

Аналіз основних засобів в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» необхідно починати з ознайомлення зі складом основних засобів у цілому по підприємству та за окремими категоріями (групами). При цьому мають виявитись рух та напрямок відповідних змін основних засобів, питома вага виробничих і невиробничих основних засобів, а також промислових основних засобів. Коли вивчаємо зміну структури основних засобів у вартісному виразі, обов'язково потрібно з'ясувати, за рахунок чого сталася ця зміна. Досліджуючи стан основних засобів на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер», необхідним також є вивчення і забезпечення ними цього підприємства. А для здійснення цього, потрібно спочатку проаналізувати

потужність обладнання та відповідність виробничій програмі підприємства цієї потужності.

Поліпшенню всіх техніко-економічних показників ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» сприяє повне та раціональне використання основних засобів та виробничих потужностей даного підприємства, а саме: зростання продуктивності праці та фондівіддачі, збільшення випуску продукції, зниження собівартості продукції, економія капітальних вкладень.

Завданнями аналізу стану та ефективності використання основних виробничих фондів визначено наступне:

- виявити забезпеченість підприємства і його відділів основними фондами, тобто встановити відповідність величини, складу та технічного рівня фондів згідно з виробничою програмою підприємства.

- визначити рівень використання основних засобів та тих факторів, що впливають на цей рівень.

- з'ясувати ефективність використання обладнання за часовою ознакою та враховуючи потужність.

- розрахувати вплив використання основних засобів на обсяг продукції.

- виявити резерви, що сприятимуть підвищенню ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Джерелами інформації, що були використані для проведення аналізу основних засобів підприємства, виступають:

- паспорт даного підприємства;
- плани економічного і соціального розвитку підприємства;
- форма 1 «Баланс» підприємства;
- форма 2 «Звіт про фінансові результати» підприємства;
- форма 11-ОФ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)» на підприємстві.

Окрім вказаних вище джерел інформації, для здійснення аналізу використовуються також дані інвентаризації проведеної в ТОВ «Типографія

«Принт-Мастер», а також інвентарні картки обліку основних засобів тощо.

Основними напрямками проведення аналізу використання основних засобів виступають зокрема:

– аналіз щодо наявності і структури основних засобів; аналіз щодо структури основних виробничих фондів; оцінка обсягів основних засобів; аналіз щодо структури основних засобів.

– аналіз щодо стану і руху основних засобів; аналіз щодо руху основних виробничих фондів; аналіз щодо технічного стану основних виробничих фондів.

– аналіз щодо використання основних засобів; оцінка впливу факторів на зміну рівня фондівдачі; оцінка впливу на обсяг виробництва зміни фондівдачі; аналіз щодо ефективності використання основних виробничих фондів; аналіз щодо використання наявного обладнання.

Керівництво ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» проведений аналіз щодо складу та структури основних засобів забезпечить інформацією щодо складу основних засобів та відповідного співвідношення в межах їхніх груп, надасть можливість за групами виявити тенденції зміни структури основних засобів. Проведення порівняльного аналізу наявних показників із середніми та найкращими показниками дасть змогу вчасно вжити відповідних заходів для того, щоб відновити оптимальну питому вагу машин та обладнання в якості найбільш активної частини основних засобів, а також дасть змогу визначити на скільки ці зміни впливають на показники використання основних засобів. Зміни в обсягах основних засобів на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» обумовлюються тим, що вони постійного надходять і вибувають.

Здійснюючи аналіз основних засобів, не треба залишати поза увагою те, що збільшення обсягів виробленої продукції на пряму залежить від частки в цих фондах нових та покращених засобів праці. Цей аналіз має розкрити причини вибуття основних засобів, враховуючи весь їхній склад, так і окремі види або об'єкти.

Щоб охарактеризувати технічний стан основних засобів, використовуються основні показники, такі як: коефіцієнт зносу (спрацювання), коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття та кілька допоміжних (інших) коефіцієнтів.

Щоб здійснити науково обґрунтоване планування відтворення основних засобів, потрібно використовувати дані про їхній стан, що характеризують коефіцієнт спрацювання та коефіцієнт придатності засобів праці.

Коефіцієнт спрацювання характеризує ту частку вартості основних засобів, яку списують в попередніх періодах на витрати виробництва, за формулою 3.1:

$$K_{zn} = Z/O\Phi_n, \quad (3.1)$$

де Z – сума зносу основних засобів;

$O\Phi_n$ – первісна вартість основних засобів на початок періоду.

Коефіцієнтом придатності характеризується частка вартості основних засобів, яка не перенесена на створюваний продукт, за формулою 3.2:

$$K_{прид} = O\Phi_z/O\Phi_n, \quad (3.2)$$

де $O\Phi_z$ – залишкова вартість основних засобів.

В процесі відновлення основних засобів формується технічний стан та відповідність науково-технічним досягненням підприємства. Форми та темпи відновлення основних засобів обумовлюються доцільністю реконструкції основних засобів, їхньої заміни, а також модернізації видів та груп обладнання на підприємстві.

Коефіцієнтом оновлення основних засобів характеризується

інтенсивність введення в дію нових основних засобів відповідно до формули 3.3. Він показує у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду частку нових основних засобів, що були введені в дію за визначений період. Цей показник може розраховуватись як в цілому, так і в розрізі окремих груп основних засобів. Самий найбільший коефіцієнт оновлення активної частини показує, що саме за рахунок активної частини на підприємстві здійснюється оновлення фондів і це може позитивно вплинути на показник фондівіддачі (формула 3.3).

$$K_{он} = O\Phi_o / \Phi_k, \quad (3.3)$$

де $O\Phi_o$ – вартість введених основних засобів за звітний рік;

Φ_k – загальна вартість основних виробничих фондів на кінець року.

Коефіцієнтом вибуття основних засобів характеризується рівень інтенсивності вибуття із сфери виробництва основних засобів. Доцільним буде розрахувати коефіцієнт вибуття для всіх основних засобів, промислово виробничих фондів, активної частини виробничих фондів, окремих груп промислово-виробничих фондів, а також основних видів обладнання, відповідно до формули 3.4:

$$K_{виб} = O\Phi_v / O\Phi_n, \quad (3.4)$$

де $O\Phi_v$ – вартість основних засобів, які вибули;

$O\Phi_n$ – вартість основних виробничих фондів на початок періоду.

Коефіцієнт оновлення та коефіцієнт вибуття якнайчастіше знаходяться в залежності від темпів оновлення основних засобів: чим більше коефіцієнт вибуття фондів наближається до коефіцієнта оновлення, тим нижчим буде рівень зносу фондів і кращим їхній технічний стан.

Коефіцієнтом приросту основних засобів характеризується рівень приросту за певний період основних засобів в цілому або окремих їхніх груп, згідно з формулою 3.5:

$$K_{\text{прир}} = O\Phi_{\text{пр}}/O\Phi_n, \quad (3.5)$$

де $O\Phi_{\text{пр}}$ – вартість приросту основних засобів.

У процесі здійснення аналізу руху і технічного стану основних засобів має перевірятись виконання плану впровадження нової техніки, введення в дію нових об'єктів та ремонту основних засобів. Наступним етапом аналізу є процес вивчення на скільки підприємство забезпечене основними виробничими фондами. Показниками фондоозброєності праці та технічної озброєності праці характеризується забезпеченість підприємства основними фондами.

Фондоозброєність праці обчислюється відношенням між середньою вартістю основних виробничих фондів основного виду діяльності підприємства та кількістю робітників у найбільшій зміні або чисельності робітників в середньому за списками. Рівень технічної озброєності праці розраховується у вигляді відношення між середньою вартістю активної частини основних засобів та кількістю робітників у найбільшій зміні або чисельності робітників в середньому за списками.

Здійснюючи порівняння фактичних показників з плановими або з фактичними минулорічними показниками, визначаються темпи та напрямки зростання даних показників. Щоб узагальнити характеристики ефективності використання основних засобів, необхідні показник рентабельності, тобто відношення між прибутком та середньорічною вартістю основних засобів, показник фондівіддачі, тобто відношення між виручкою (чистим доходом) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та середньорічною вартістю основних виробничих фондів, а також показник фондомісткості, тобто

зворотний показник фондівдачі.

Фондовіддачею є виробництво продукції на одну гривню основних засобів, тобто це є відношенням між обсягом продукції у грошовому вираженні, що вироблена підприємством, цехом або дільницею, та середньорічною вартістю основних виробничих фондів. Здійснити розрахунок показника фондівдачі (ΦB) можна за формулою 3.6:

$$\Phi B = ОП / ОВФ, \quad (3.6)$$

де $ОП$ – обсяг продукції у грошовому вираженні, вироблений підприємством, цехом або дільницею;

$ОВФ$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів.

Фондомісткістю є обернений до фондівдачі показник: він показує, скільки на підприємстві за середньою вартістю використовується основних виробничих фондів для здійснення випуску продукції, що вартує 1 гривню, відповідно до формули 3.7:

$$\Phi M = ОВФ / ОП, \quad (3.7)$$

Для того, щоб показати на скільки використовуються окремі частини основних засобів, у формулі 3.6 величину Φ змінюють відповідним чином (наприклад, змінюють на вартість активної частини основних засобів).

Для того, щоб охарактеризувати використання окремих видів машин, обладнання та виробничої площі, застосовуються часткові показники. Фондовіддача може обраховуватись яку вартісних, так і в натуральних (тоннах, метрах, штуках тощо) вимірювальних одиницях. Натуральні вимірювальні одиниці фондівдачі можуть мати обмежене використання, і їх можна розраховувати на підприємствах, дільницях і цехах, що займаються виготовленням одного виду продукції; трудові вимірювальні одиниці

застосовуються в цехах та на дільницях, на яких випускаються декілька видів продукції.

Для того, щоб підвищити фондівіддачу, необхідно забезпечити випередження темпів зростання продуктивності праці над темпами зростання її фондоозброєності.

Фондорентабельність виступає найбільш узагальнюючим показником ефективності використання основних засобів. Рівень фондорентабельності залежить не лише від фондівіддачі, а також від рентабельності продукції. Можна представити взаємозв'язок цих показників у вигляді формули 3.8:

$$R_{овф} = П/ОВФ = (РП/ОВФ) \times (П/РП) = ФВ \times R_{рп}, \quad (3.8)$$

де $R_{овф}$ – рентабельність основних виробничих фондів;

$П$ – прибуток від реалізації продукції;

$ОВФ$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів;

$РП$ – вартість реалізованої продукції;

$ФВ$ – фондівіддача;

$R_{рп}$ – рентабельність виробленої продукції.

3.2 Рівень динаміки ефективності використання основних засобів та факторний аналіз відхилень показників на підприємстві

На ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» необхідно почати аналіз основних засобів з того, що потрібно визначити на скільки типографія забезпечена основними засобами. А для цього необхідним є з'ясувати кількісні показники (достатньо чи ні) основних засобів на підприємстві, їхню динаміку, їхній склад, структуру, технічний стан, встановити рівень виробництва та яким чином він організований.

Показники структури основних засобів мають велике аналітичне значення. В першу чергу, необхідно зробити аналіз щодо розподілу основних засобів ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» на основні виробничі фонди за головним видом діяльності, на основні виробничі фонди за іншими видами діяльності та на фонди невиробничого призначення. Виробнича потужність ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» визначається виробничими фондами. Крім цього, відокремлюються активна та пасивна частини фондів, а також окремі підгрупи згідно з їхнім функціональним призначенням. З виробництвом продукції безпосередньо пов'язані основні виробничі фонди і тому вони мають найбільшу питому вагу в цьому процесі.

Щоб підвищити ефективність виробництва, темпи зростання активної частини основних засобів повинні випереджати темпи зростання їхньої пасивної частини, а зростання кількості машин/обладнання/устаткування – темпів зростання інших видів активної частини. Динаміку наявності і рух основних засобів в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» за період 2018-2019 роки можемо прослідкувати, склавши таблицю 3.1.

Таблиця 3.1 – Динаміка наявності основних засобів за 2018-2019 р.р.

Основні засоби	Наявність на 31.12.2018 року		Наявність на 31.12.2019 року		Відхилення, тис. грн.
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	
Виробничі основні засоби	182,4	100	331,1	100	+148,7
Невиробничі основні засоби	-	-	-	-	-
Усього	182,4	100	331,1	100	+148,7
У тому числі: активна частина	182,4	100	331,1	100	+148,7

Методом порівняння наведених у таблиці 3.1 звітних даних, які відображають вартість основних засобів на початок та кінець періоду, проводимо аналіз основних засобів. Структура окремих видів основних засобів визначається їхнім відношенням до загальної вартості. Динаміку змін

та відхилень основних засобів можна виявити шляхом порівняння структури основних засобів. Отже, відповідно до наведених таблиці 3.1 даних в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» можемо відмітити зростання вартості основних засобів на 74,7 тис. грн. протягом 2018-2019 років. А темп приросту основних засобів, в свою чергу, склав $81,5\% (331,1-182,4) \times 100 - 100$). Це можна пояснити особливостями діяльності даного підприємства і коротким строком його діяльності.

Після проведеного аналізу динаміки та структури основних засобів, необхідним є розгляд технічного стану засобів, від якого також залежить значною мірою збільшення випуску продукції на підприємстві.

На підставі першого розділу активу балансу проводиться аналіз стану основних засобів. Чим нижчий коефіцієнт зносу (а коефіцієнт придатності вищий), тим кращим є технічний стан основних засобів. Спрацьовані або застарілі основні засоби призводять до необхідності виконання застарілих технологічних процесів, а це призводить до проблеми неконкурентоспроможності підприємства щодо виготовлення продукції. Тому, на підставі даних, що наведені в таблиці 3.2, можна обчислити коефіцієнти зносу і придатності основних засобів в межах ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

Таблиця 3.2 – Аналіз стану основних засобів (засобів) ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

Показник	на 31.12.18 р.	на 31.12.19 р.	Відхилення (±)
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	182,4	311,1	+148,7
2. Знос основних засобів за час їх експлуатації, тис. грн.	39,6	109,2	+69,6
3. Рівень зносу основних засобів, %	20,1	33,0	+12,9
4. Рівень придатності основних засобів, %	79,9	67,0	-12,9

На підставі даних таблиці 3.2 можна зробити висновок, що якщо в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» протягом 2018-2019 років первісна

вартість основних засобів зросла на 148,7 тис. грн., то їх знос за час експлуатації збільшився на 69,6 тис. грн.

Це призвело до зростання зносу (зменшення рівня придатності) основних засобів на 12,9%, що свідчить про погіршення їх технічного стану.

На підставі даних, поданих в таблиці 3.3, проведемо аналіз інтенсивності руху основних засобів в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

Таблиця 3.3 – Інтенсивність руху основних засобів в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

Показник	2018 рік	2019 рік	Відхилення (±)
Вартість введених основних засобів за звітний рік (ОФв), тис. грн.	182,7	157,4	-25,3
Загальна вартість основних виробничих фондів на кінець року (Фк), тис. грн.	182,4	331,1	+148,7
Коефіцієнт оновлення основних засобів (Кон)	1,0	0,48	-0,52
Вартість основних засобів, які вибули (ОФв), тис. грн.	0,3	8,7	+8,4
Вартість основних виробничих фондів на початок року (ОФп), тис. грн.	-	182,4	+182,4
Коефіцієнт вибуття основних засобів (Квиб)	0,001	0,3	+0,29
Вартість приросту основних засобів (ОФпр), тис. грн.	182,4	148,7	-33,7
Коефіцієнт приросту основних засобів (Кприр)	-	0,8	+0,8

Здійснюючи порівняння показників інтенсивності руху основних засобів за 2018-2019 роки отримуємо в результаті висновок, що на кінець звітнього періоду спостерігалось збільшення частки введених основних засобів у загальній вартості основних засобів на 46,0 тис. грн. Окрім цього, в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» було здійснене оновлення за рахунок активної частини основних засобів, а це позитивно вплинуло на показник фондівдачі. Також протягом аналізованого періоду спостерігалось зростання коефіцієнту вибуття з 0,001% до 0,3%. Рівень приросту відповідно склав 0,29%. Враховуючи дані таблиці 3.4, проведемо практичне обчислення показників фондівдачі, фондорентабельності, фондомісткості основних засобів на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

Таблиця 3.4 – Аналіз ефективності використання основних засобів на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер»

Показник	2018 рік	2019 рік	Відхилення (±)
Чистий дохід від реалізації, тис. грн. (ЧД)	2759,3	5857,2	+3097,9
Валовий прибуток, тис. грн. (ВП)	147,3	208,2	+60,9
Середньорічна вартість, тис. грн. основних виробничих фондів (ОВФ)	91,2	256,8	+165,6
Фондовіддача, грн. основних виробничих фондів (ФВовф) активної частини (ФВ А)	30,0	22,8	-7,2
Рентабельність (Рвп), %	5,3	3,6	-7,1
Фондорентабельність (Ровф), %	161,5	81,1	-80,4
Фондомісткість (ФМ), грн.	3,3	0,04	-3,26

За даними таблиці 3.4 на ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» протягом спостерігалось зростання фондівіддачі. Фондомісткість зменшилась з 3,3 тис. грн в 2018 р. до 0,04 грн в 2019 р. Якщо в 2018 році для випуску робіт та послуг вартістю в 1 грн. в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» використовувалося в середньому основних засобів вартістю 3,3 грн., то у 2019 році – 0,04 грн. Фондорентабельність основних виробничих фондів знизилася з 161,5% у 2018 році до 81,1% у 2019 році, тобто на 80,4%. Це зниження відбулося за рахунок стабілізації середньорічної вартості основних виробничих фондів, оскільки 2018 рік був першим роком підприємства. Чистий дохід в 2019 році зріс у порівнянні з 2018 році більш ніж в 2,1 рази на 3098,9 тис. грн. Валовий прибуток збільшився в 1,4 рази на 165,6 тис. грн, оскільки різниця між першим та другим роком роботи підприємства дуже істотна. На даному підприємстві резервами підвищення ефективності використання основних засобів можуть бути: введення в дію невстановленого обладнання або реалізація зайвого устаткування, заміна і модернізація обладнання/устаткування, зміна структури обладнання, тобто збільшення долі активної частини фондів, збільшення часу роботи обладнання/устаткування, за рахунок інтенсивнішого використання

збільшення обсягів середньогодинного виробітку, скорочення цілодобових і внутрішньозмінних простоїв обладнання/устаткування і збільшення середньої тривалості робочої зміни, впровадження заходів НТП з удосконалення технології виробництва, а також освоєння нового обладнання/устаткування.

Враховуючи виявлені в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» резерви, є необхідною розробка конкретних заходів щодо їхнього освоєння та системи здійснення відповідного моніторингу.

3.3 Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів

Враховуючи результати проведеного вище аналізу, можна зробити висновок, що підвищення інтенсивності роботи основних засобів (поліпшення їх використання) – це по суті збільшення кількості виробленої в одиницю часу продукції в розрахунку на одиницю основних засобів. Крім того, поліпшення використання основних засобів дозволяє підвищити продуктивність праці працюючих; знизити собівартість продукції (оскільки при рості обсягу виробництва продукції умовно-постійні витрати, до яких відносяться, зокрема, амортизаційні відрахування від вартості основних засобів, розподіляються на більший обсяг продукції, отже собівартість одиниці продукції зменшується); збільшити прибуток і рентабельність виробництва продукції (як слідство вищевикладених змін).

Для розробки організаційно-технічних міроприємств по поліпшенню виробничих потужностей виконують аналіз по виявленню відповідних резервів виробництва.

При цьому встановлюється:

– фактичне використання виробничих потужностей і формування можливої виробничої програми з урахуванням коефіцієнтів використання

наявних потужностей;

- внутрівиробничі диспропорції й можливості їхньої ліквідації;
- ступінь використання фонду робочого часу й можливість

підвищення коефіцієнта змінності роботи устаткування;

- наявність зайвого й не встановленого устаткування;
- потреба в капітальних вкладеннях й устаткуванні для

нарощування потужностей;

- підвищення рівня спеціалізації на підприємстві.

Щоб домогтися всього перерахованого підприємству необхідно шукати і використовувати різноманітні шляхи (резерви) підвищення ефективності роботи основних фондів, їх можна уявити у вигляді такої схеми, наведеної у вигляді рисунку 3.1. Крім перерахованих шляхів поліпшення використання основних засобів можна також запропонувати такі:

- підтримка пропорційності між виробничими потужностями окремих груп устаткування, між ділянками і цехами;
- ріст частки активної частини основних засобів;
- скорочення сезонності в роботі підприємства;
- випуск менш фондоємкої продукції;
- надання додаткових послуг стороннім підприємствам і організаціям;
- ліквідація браку;
- введення прогресивних систем матеріального і морального стимулювання робітників по поліпшенню використання основних засобів;
- систематичний облік і аналіз використання основних засобів.

На підставі проведеного аналізу розробляються наступні заходи:

- механізація й автоматизація виробничих процесів;
- удосконалювання діючої й впровадження прогресивної технології виробництва;
- модернізація й заміна фізично й морально застарілого обладнання новим, більше продуктивним;

- поліпшення якості й складу сировини; матеріалів;
- збільшення коефіцієнта змінності роботи устаткування;
- впровадження наукової організації виробництва й праці.

Рисунок 3.1 – Резерви поліпшення використання основних засобів

Розроблені заходи обґрунтовуються необхідними розрахунками економічної ефективності від їхнього впровадження.

ВИСНОВКИ

Проблеми, які стосуються реформування бухгалтерського обліку основних засобів, в основному можуть бути об'єднаними в три окремі групи: класифікація і здійснення організації синтетичного та аналітичного обліку основних засобів; оцінювання основних засобів, зміна їхньої первинної вартості; здійснення нарахування та відображення в обліку зносу (амортизації) основних засобів.

До переваг бухгалтерського обліку можна віднести наступне: іноземні інвестори розуміють вітчизняний облік; Плану рахунків узгоджується з фінансовою звітністю та, перш за все, з Балансом (відповідно до форми № 1) і Звітом про фінансові результати (відповідно до форми № 2); регламентація окремими положеннями основних ділянок обліку, що дає змогу використовувати різні варіанти ведення бухгалтерського обліку і кожне підприємство може вибирати методи, які будуть найефективнішими саме для нього.

Недоліками бухгалтерського обліку можна назвати велику трудомісткість здійснення трансформаційних процесів, а також складнощі через низку національних стандартів, що написані важкодоступною мовою і з використанням іноземних термінів, а це для пересічного бухгалтера є не завжди незрозумілим.

В опублікованих нормативно-правових актах, таких як План рахунків, Інструкція по його застосуванню, П(С)БО 7 «Основні засоби», не охоплюються всі без винятку питання, що виникли через проведення реформування обліку основних засобів та їхнього зносу, тобто це показує нам, що не всі важливі ділянки обліку охоплюються цих актами. Також було з'ясовано, що між П(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 існують суттєві відмінності, зокрема це стосується визначень прийнятих термінів.

З метою удосконалення обліку, на нашу думку, у визначення основних

засобів, що наводиться в П(С)БО 7, є необхідним внесення доповнень такого змісту: Основні засоби – це введені в експлуатацію матеріальні активи, які отримує підприємство з метою їхнього використання в процесі виробництва або здійснення постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації (корисного використання) яких є більше одного року (або операційного циклу, що є більшим за рік). А це унеможливить формування на практиці неправильної думки про те, що по капітальних інвестиціях також можна нараховувати амортизацію. У частині визначення термінів в П(С)БО 7 було б доцільніше також подати визначення термінів «залишкова вартість об'єктів» та «справедлива вартість об'єктів», що могло б значно посилити практичну цінність даного нормативного документу.

На підприємстві необхідною умовою для здійснення правильного обліку і ведення планування відтворення основних засобів виступає класифікація основних засобів. У більшості випадків загальні ознаки можуть використовуватись без ускладнень, але подальша класифікація визиває багато проблем. Для того, щоб краще зрозуміти діючі системи класифікацій в дипломній роботі була розроблена система класифікації основних засобів за ознакою їхнього функціонального призначення, а також за конструктивно-технологічними ознаками, яка була виконана з додержанням правил класифікації на двоступеневому рівні (за типом і класом). Щоб полегшити процедуру співвіднесення конкретного об'єкту до тої чи іншої групи, доцільною буде додаткова розробка до складеної номенклатури локального класифікатора у методичному плані в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер». наказом керівника підприємства цей документ має бути введений в дію, а також мають бути призначені посадові особи від бухгалтерії та технічних служб, що відповідатимуть за складання цього документу і правильне використання в межах підприємства.

В ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» первинна облікова інформація

щодо наявності, складу, руху, капітального ремонту та інших операцій, що здійснюються з основними засобами, відбивається в багатьох спеціалізованих регістрах, які мають тотожні постійні реквізити. А це, в свою чергу, не сприяє якісному веденню обліку і збільшує трудомісткість опрацювання та відповідного відображення інформації, що створює певні складнощі у здійсненні документообігу і щодо забезпечення необхідними видами бланків. Після здійснення ряду модифікацій, в результаті можна одержати компактну конструкцію майже універсальної форми типу «Інвентарна картка – акт обліку руху основних засобів», а це сприятиме не лише зниженню трудомісткості облікових робіт та скороченню процесу документообігу на підприємстві, а також за допомогою підвищення рівня інформативності та наочності документів посиляться контрольні механізми. Окрім зазначеного, ця пропозиція дозволить одночасно вести облік стану об'єктів і вести документування їхнього руху, починаючи із включення до складу основних засобів і завершуючи їхнім списанням з балансових рахунків ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

Фінансовий стан та виробничо-господарська діяльність ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» багато в чому залежать від забезпеченості даного підприємства основними засобами та відповідним їхнім використанням. Нероздільним з проблемами ефективного використання основних виробничих фондів є розвиток виробництва на підприємстві.

Поліпшенню всіх техніко-економічних показників ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» сприяє повне та раціональне використання основних засобів та виробничих потужностей даного підприємства, а саме: зростання продуктивності праці та фондівіддачі, збільшення випуску продукції, зниження собівартості продукції, економія капітальних вкладень.

На підставі проведеного аналізу можна зробити наступний висновок: оскільки протягом 2018-2019 років в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» спостерігалось зростання первинної вартості основних засобів на 148,7 тис. грн., то за час експлуатації знос основних засобів збільшився на 69,6 тис. грн.

Здійснюючи порівняння показників інтенсивності руху основних засобів за 2018-2019 роки отримуємо в результаті висновок, що на кінець звітної періоду спостерігалось збільшення частки введених основних засобів у загальній вартості основних засобів на 46,0 тис. грн. Окрім цього, в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер» було здійснене оновлення за рахунок активної частини основних засобів, а це позитивно вплинуло на показник фондвіддачі. Також протягом аналізованого періоду спостерігалось зростання коефіцієнту вибуття з 0,001% до 0,3%. Рівень приросту відповідно складав 0,29%.

Визначено, що на даному підприємстві резервами підвищення ефективності використання основних засобів можуть бути: введення в дію невстановленого обладнання або реалізація зайвого устаткування, заміна і модернізація обладнання/устаткування, зміна структури обладнання, тобто збільшення долі активної частини фондів, збільшення часу роботи обладнання/устаткування, за рахунок інтенсивнішого використання збільшення обсягів середньогодинного виробітку, скорочення цілодобових і внутрішньозмінних простоїв обладнання/устаткування і збільшення середньої тривалості робочої зміни, впровадження заходів НТП з удосконалення технології виробництва, а також освоєння нового обладнання/устаткування.

Враховуючи виявлені на підприємстві резерви, є необхідною розробка конкретних заходів щодо їхнього освоєння та системи здійснення відповідного моніторингу в ТОВ «Типографія «Принт-Мастер».

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Алпатова Н. Амортизация основных средств. *Все о бухгалтерском учете*. 2015. №50 (838). С. 11-17.
2. Бабак А.В. Облік на підприємствах торгівлі. Харків : Легас, 2017. 384 с.
3. Бакун Ю. Школа бухгалтера. Основи організації роздрібної торгівлі. *Дебет-Кредит*. 2014. № 36, 39, 42, 44, 48. 250 с.
4. Бакун Ю. Школа бухгалтера. Основи організації роздрібної торгівлі. *Дебет-Кредит*. 2015. № 05, 10. 323 с.
5. Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : КНТЕУ, 2014. 425 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2006. 688 с.
7. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку. Житомир : ЖІТІ, 2000. 640 с.
8. Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку : підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціалістів 7.050106 «Облік і аудит». Житомир : ПП «Рута», 2006. 544 с.
9. Бутинець Ф.Ф., Бородин О.С., Герасимович А.М., Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Облік і аудит». Житомир : Рута, 2004. 607с.
10. Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М. Організація бухгалтерського обліку. Житомир : ПП «Рута», 2001. 576 с.
11. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ЖІТІ, 2006. 459 с.
12. Бутинець Т.А., Чижевська Л.В. Фінансовий облік. Київ: : Атіка, Літера ЛТД, 2009. 623 с.

13. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. Київ : Екаунтінг, 2016. 527 с.
14. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарії : практ. посіб. для бухгалтерів та аудиторів акціонерних товариств та учасників фондового ринку. Київ : Лібра, 2001. 839 с.
15. Голов С.Ф. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Київ : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. 736с.
16. Горбатюк М.І., Болюх М.А., Бурчевський В.З. Економічний аналіз : навч. посіб.. Київ : КНЕУ, 2012. 540 с.
17. Грабова Н. Н. Бухгалтерський облік у виробничих і торговельних підприємствах. Київ : 2007. 698 с.
18. Губачев В., Губачева О. Операции с основными средствами. *Все о бухгалтерском учете*. 2016. №32(578). С. 16-21.
19. Даньків Й.Я., Лучко М.Р., Остап'юк М.Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Знання, 2017. 226 с.
20. Завгородний В.П. Бухгалтерський учет в Україні : учеб. пособ. для студентів вузів. Київ : А.С.К., 2006. 848 с.
21. Задорожній В.В. Проблеми обліку основних засобів і капітальних інвестицій. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 7. С. 18-22.
22. Зюкова М.М. Альтернативні методи нарахування амортизації. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку»*. Київ : КНЕУ, 2018. С. 36-37.
23. Зюкова М.М. Бухгалтерська інформація про основні засоби – основа прийняття інвестиційних рішень. *Економіка: проблеми теорії та практики*: Дніпропетровськ : ДДУ, 2018. Вип. 25. С. 13-18.
24. Зюкова М.М. Деякі моменти еволюції поняття «оцінка основних

засобів». *Регіональні перспективи*. 2017. № 4(11). С. 83-84.

25. Зюкова М.М. Економічна категорія «основні засоби як складова виробничого процесу». *Матеріали 67-ї наукової конференції студентів, аспірантів і молодих вчених*. Київ : УДУХТ, 2015. С. 40.

26. Зюкова М.М. Основні засоби – важлива економічна категорія. *Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту*. 2016. №5. С. 100-102.

27. Зюкова М.М. Основні засоби: питання управління та аналізу. *Формування ринкової економіки: 36. наук, праць*. Спец. вип.: Удосконалення економічної роботи на сільськогосподарських підприємствах в умовах перехідної економіки. Київ : КНЕУ, 2016. С. 399-403.

28. Зюкова М.М. Оцінка основних засобів – складова системи обліку. *Проблеми формування ринкової економіки*: Київ : КНЕУ, 2015. С. 379-381.

29. Каліна А.В., Конєва М.І., Яценко В.А. Економічний аналіз і прогнозування : навч.-метод. посіб. Київ, 2008. 266 с.

30. Карєв В.П. Розрахунок амортизації. *Бухгалтерський облік і аудит*. № 11. 2014. С. 23-38.

31. Карєв В.П. Деякі аспекти застосування пунктів 14 и 15 П(С)БО 7 «Основні засоби». *Бухгалтерський облік і аудит* 2016. № 06. С. 23-25.

32. Карєв В.П. Проблеми визначення економічних вигід. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 09 С. 32-35.

33. Карєв В.П. Зміна первісної вартості основних засобів і нарахування амортизації. *Школа бухгалтера*. 2016. № 18. С. 31-33.

34. Карєв В.П. Зменшення корисності об'єктів основних засобів. *Школа бухгалтера*. 2011. № 01 С. 3-6.

35. Карєв В.П. Зменшення корисності по-мінфіновськи. *Школа бухгалтера*. 2005. № 03 С. 3-6.

36. Карєв В.П. Продаж об'єктів основних засобів. *Школа бухгалтера*. 2015. № 04. С. 3-5.

37. Климовская М. Поступление основных средств на предприятие.

Основные средства на предприятии: бухгалтерский и налоговый учет: Сборник систематизированного законодательства. 2019. Вып.11. С. 38-41.

38. Ковалев Д. Ремонты основных средств в налоговом и бухгалтерском учете: играем по новым правилам! *Все о бухгалтерском учете. 2018. №50 (838). С. 24-27.*

39. Кожанова Є.П., Отенко І.П. Економічний аналіз : навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2017. 208 с.

40. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ, 2008. 334 с.

41. Кужельний М.В. та ін. Бухгалтерський облік : навч.-метод. посіб. Київ : КНЕУ, 2010. 256 с.

42. Кушина Е. Бесплатная передача основных: особым объектам – особый учет. *Бухгалтерия. 2014. №32. С. 40-43.*

43. Кушина Е. Изменение стоимости основных средств в результате индексаций и переоценок. *Необоротные активы и МБП в бухгалтерском и налоговом учете: Сборник систематизированного законодательства. 2015. С. 106-113.*

44. Ластовецький В. Бухгалтерський і податковий облік основних засобів: як поєднати. *Бухгалтерський облік і аудит. 2009. №8. С. 37-40.*

45. Ластовецький В. Який вид обліку не є управлінським? *Бухгалтерський облік і аудит. 2006. №4. С. 40-44.*

46. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. Київ : КНЕУ, 2014. 387 с.

47. Липатов А. Переоценка стоимости основных средств в бухгалтерском учете. *Необоротные активы и МБП в бухгалтерском и налоговом учете: Сборник систематизированного законодательства. 2011. С. 94-103.*

48. Лишипенко О.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : ЦУП, 2003. 623с.

49. Лінник В.Г., Зюкова М.М. Проблеми обліку основних засобів в

умовах дії національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні. *Науково-практичний журнал «Регіональні перспективи»*. 2012. №7. С. 19-21.

50. Мушинский Р., Токарь С. Бухгалтерский учет основных средств по новым правилам. *Бухгалтерия*. 2014. №48. С.55-57.

51. Онишко Д. Порядок нарахування амортизації за податковим методом і відображення її в бухгалтерському обліку. *Все про бухгалтерський облік*. 2016. №11. С. 20-22.

52. Орлов П., Орлов С. Державна амортизаційна політика та її відбиття у стандартах бухгалтерського обліку. *Економіка України*. 2006. №3. С. 30-34.

53. Павлюк І. Кореспонденція рахунків як основа для організації та ведення раціонального бухгалтерського обліку основних засобів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. №9. С. 18-31.

54. Пасько О.В., Михайлов М.Г. Методологічні підходи до оцінки основних засобів. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси та кредит»*. 2016. №2 (11). С. 26-32.

55. Покропивний С.Ф. та ін. Економіка підприємства : підручник. Київ : КНЕУ, 2006.

56. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ МФУ від 31.12.1999 р. №318. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 01.11.2020).

57. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ МФУ від 30.11.1999 р. №291. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 14.10.2020).

58. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. №996-XIV. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 08.10.2020).

59. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : видавництво «Карт-бланш», 2002. 628 с.

60. Разгонова Л., Рубітель О. Основні засоби та нематеріальні активи : метод. посіб. Запоріжжя : «Поліграф», 2014. 116 с.
61. Савицкая В.Г. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Минск : ООО «Новое знание», 1999. 688 с.
62. Савич В.І. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ, ЦУЛ, 2014. 150 с.
63. Сопко В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2000. 578 с.
64. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємстві. Київ : АСК, 2004. 784 с.
65. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік на підприємствах України : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : А.С.К., 2000. 784 с.
66. Фефілатьєва А. В. Переоцінка та індексація основних засобів та відображення їх в обліку. Острог, 2007. С. 421-427.
67. Цінник В.Г., Зюкова М.М. Проблеми обліку основних засобів в умовах дії національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні. *Науково-практичний журнал «Регіональні перспективи»*. 2001. №7. С. 19-21.
68. Чижевська Л.В., Пархоменко В.М., Кривоший М.М. Звітність підприємства : навч. посіб. Житомир : ЖІТІ, 2008. 217 с.
69. Шваб Л.І. Економіка підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Каравела, 2016. 508 с.
70. Шендригоренко М. Т. Проблеми обліку і аналізу основних засобів та шляхи їх вирішення. *Вісник*. 2017. № 2 (10). С. 70-75.
71. Angeles Luis. GDP per capita or real wages? Making sense of conflicting views on pre-industrial Europe, *Explorations in Economic History*. 2012 pp. 147–163.
72. International Accounting and Reporting Issues: 2000 Review: report by the Secretariat of the United Nations Conference on Trade and Development.

UNCTAD. New York; Geneva: UN, 2000. 152 p.

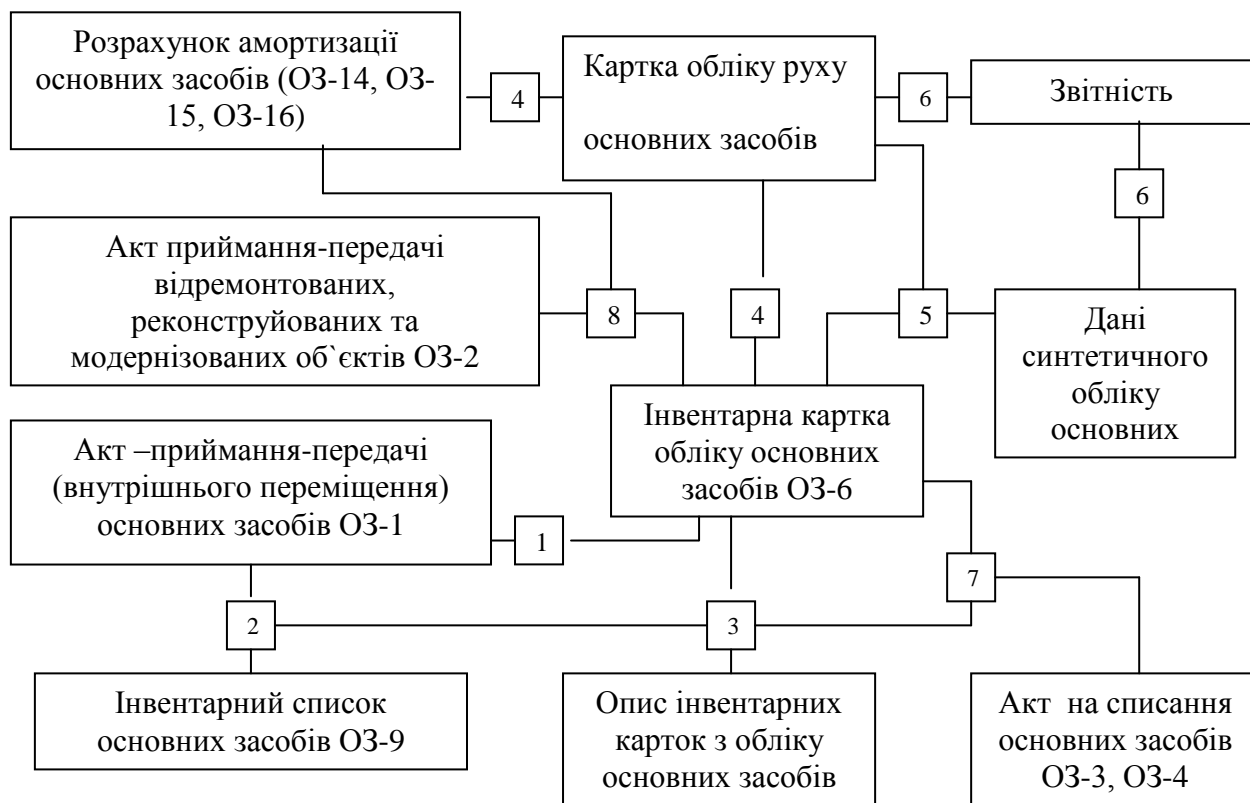
73. Household Accounting: Experience in Concepts and Compilation / Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. – New York: UN, 2000.

74. Kohler, Heinz. College A.. Student workbook to accompany microeconomics. Lexington, Massachusetts : Toronto: D.C.Heath and Company, 1992. 334 p.

75. Rechnugswesen: Grundlage, Zusammenhange Interpretationen. Aldoc. Schellenberg. 3, uberarb und erw. Aufl. Zurich: Versus. 2000. 500 p.

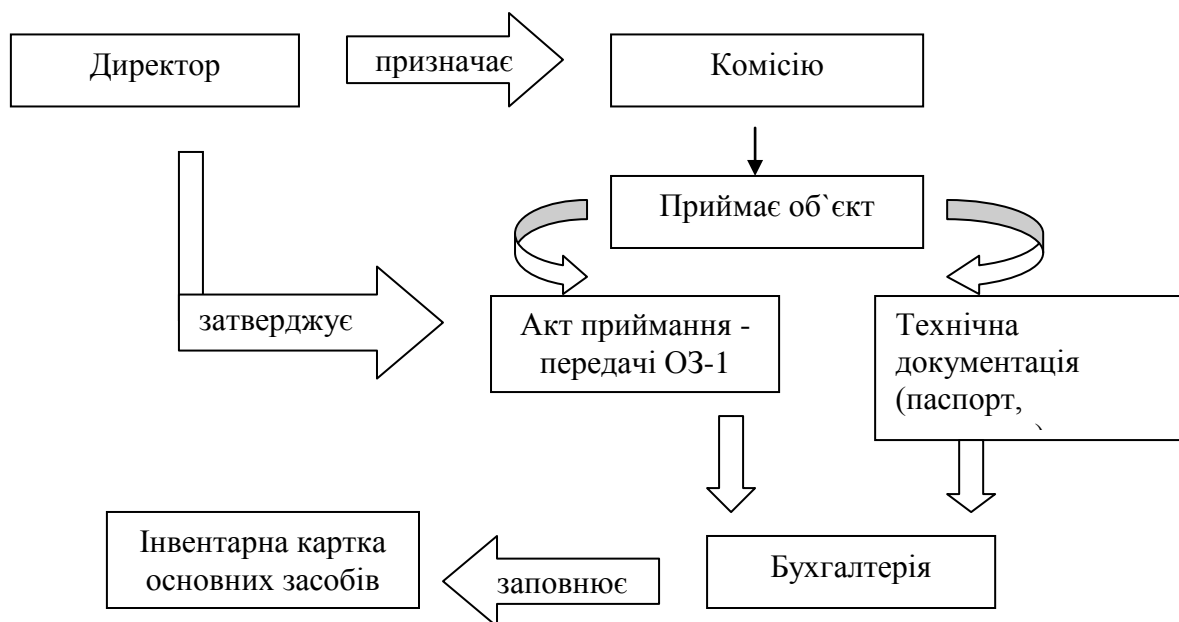
ДОДАТОК А

Документація операцій з обліку основних засобів

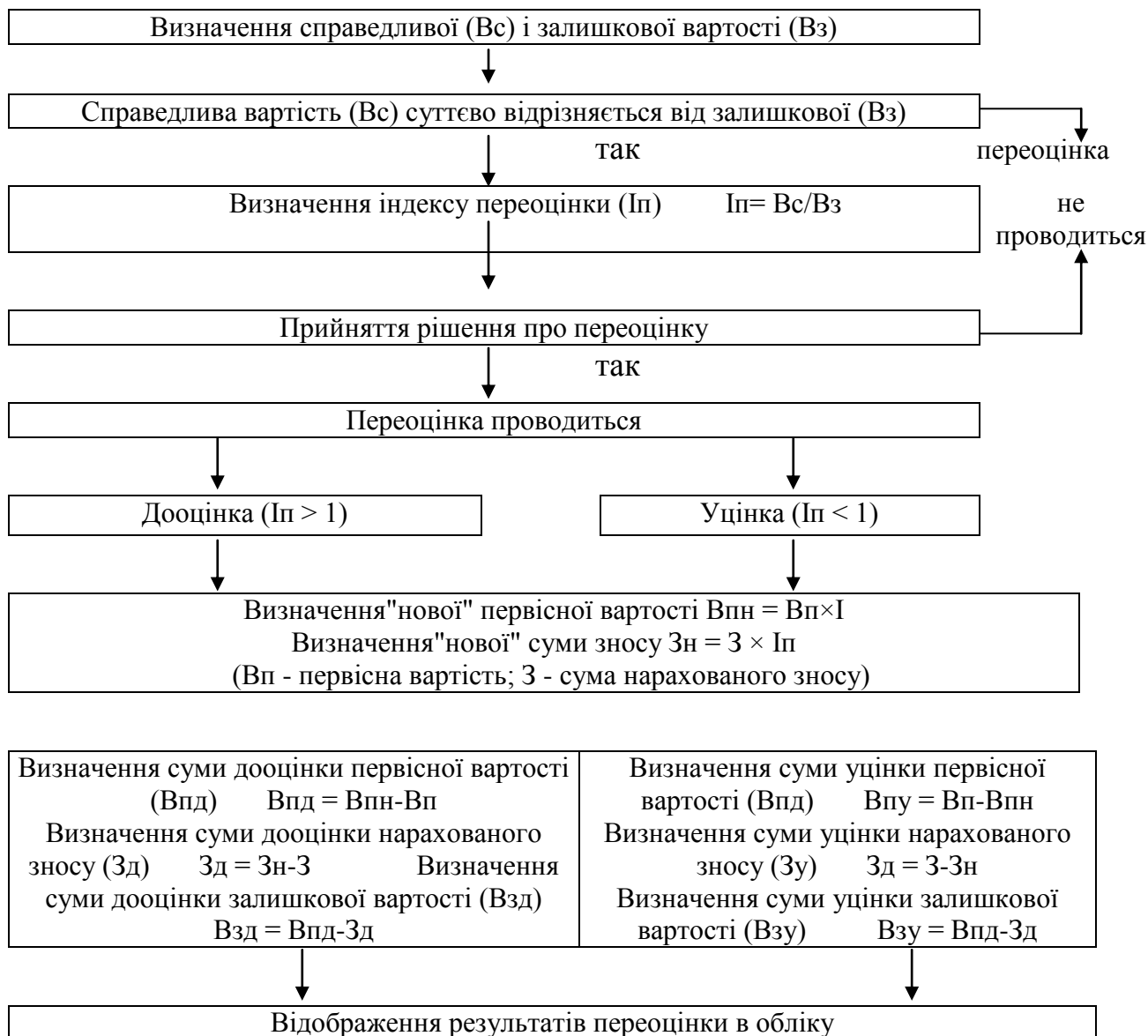
ДОДАТОК Б

Документація операцій з надходження основних засобів

ДОДАТОК В

Алгоритм проведення переоцінки основних засобів

ДОДАТОК Д

Порядок приймання робіт з ремонту та модернізації об'єктів
основних засобів

ДОДАТОК Е

Характеристика методів нарахування амортизації

№ з/п	Назва методу	Переваги і недоліки методу	Особливості застосування
1	2	3	4
Методи, що базуються на часі використання основних засобів			
1	Прямолінійний	Переваги: простота розрахунку амортизації; можливість рівномірного розподілу амортизації в кожному звітному періоді, що зручно для зі ставності собівартості продукції, яка випускається, з доходами від її реалізації Недоліки: не враховується моральний знос основних засобів та фактор зростання витрат на ремонт у міру їх експлуатації	Застосовують для амортизації основних засобів, знос яких не залежить від обсягу виробництва: адміністративні будівлі, виробничі тощо
2	Зменшення залишкової вартості	Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта за допомогою нарахування амортизації нагромаджується значна сума коштів, необхідних для відновлення основних засобів. Накопичуються кошти для заміни основних засобів у випадку їх морального старіння та інфляції Недоліки: прискорена норма нарахування зносу визначається суб'єктивно в облікових цілях	Застосовують тільки у випадку, якщо передбачається наявність ліквідаційної вартості
3	Прискореного зменшення залишкової вартості	Недоліки: прискорена норма нарахування зносу визначається суб'єктивно в облікових цілях	Застосовують, якщо продуктивність обладнання в перші роки експлуатації значно вища ніж у наступні
4	Кумулятивний	Недоліки: сума зносу часто не узгоджується ні з фактичним використанням основних засобів, ні з обсягом виробленої продукції	
Метод, що базується на кількості одиниць продукції, отриманих від використання об'єкта основних засобів			
5	Виробничий	Переваги: простота та раціональність розрахунку Недоліки: неможливо або дуже складно визначити фактичний обсяг продукції, виробленої з використанням того чи іншого активу	Застосовують у випадку, коли інтенсивність використання об'єкта впливає на його експлуатаційні властивості і коли можна визначити фактичний обсяг виробництва
V_A – вартість, що амортизується; $V_{П}$ – первісна вартість; $V_{Л}$ – ліквідаційна вартість; A – річна сума амортизації; H – строк корисної експлуатації; V_3 – залишкова вартість; H_A – норма амортизації; K – кумулятивний коефіцієнт; C_{BA} – виробнича ставка амортизації; $O_{Ф.міс.}$ – фактичний місячний обсяг продукції (робіт, послуг); O_3 – загальний обсяг продукції (робіт, послуг)			

ДОДАТОК Ж

Вплив господарських операцій з надходження і вибуття основних засобів на фінансовий стан і результати діяльності підприємства

Зміст господарської операції	Вплив на фінансовий стан і результати діяльності підприємства
1	2
Надходження основних засобів	
Отримано безоплатно	Збільшується розмір власного капіталу підприємства за рахунок додаткового капіталу. Це призводить до зростання фінансової стійкості, а також, до збільшення питомої ваги амортизаційних відрахувань і витрат на ремонт, що при низькій фондовіддачі безкоштовно отриманих основних засобів може спричинити зменшення прибутку і рентабельності
Придбано за грошові кошти	На вартість основних засобів, що надійшли, збільшуються необоротні активи підприємства. Скорочуються розміри більш ліквідних активів, погіршується платоспроможність
Довгострокова оренда	Збільшується сума необоротних активів і сума заборгованості орендодавцям. Періодично зменшуються грошові кошти на суму орендної плати й відсотків за оренду, на суму відсотків зменшується чистий прибуток
Поточна оренда	Витрати орендаря збільшуються на суму орендної плати, а також на суму витрат з капітального ремонту (якщо це обумовлено умовами договору оренди)
Вибуття основних засобів	
Безоплатна передача	На величину витрат від безоплатної передачі основних засобів зменшується чистий прибуток або нерозподілений прибуток минулих років. Зменшується вартість основних засобів.
Внесок до статутного капіталу іншого підприємства	На вартість переданих основних засобів збільшуються інвестиції підприємства
Продаж	Формується фінансовий результат (прибуток чи збиток) від іншої реалізації, який збільшує (зменшує) прибуток підприємства. Зменшується розмір основних засобів, підвищується ліквідність балансу. Однак оцінка даної операції повинна в першу чергу відбуватися з точки зору виробничої потреби підприємства в об'єктах основних засобів, що реалізуються, можливості їх заміщення іншими.
Ліквідація	Фінансовий результат визначається за кожним об'єктом, що ліквідується, при цьому підприємство, як правило, отримує збитки, які можуть бути зменшені на суму матеріальних цінностей, отриманих від ліквідації

ДОДАТОК И

Основні показники для аналізу руху та технічного
стану основних засобів

№ з/п	Показник	Формула розрахунку	Джерела інформації	Примітки
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт зносу на початок року	Сума зносу на початок року / вартість основних засобів на початок року	Ф5 Р2 ГР4 / Ф5 Р2 ГР3	Розраховується за кожним видом виробничих основних засобів. Характеризує частку вартості основних засобів, що списані на витрати діяльності в попередніх періодах
2	Коефіцієнт зносу на кінець року	Сума зносу на кінець року / вартість основних засобів на кінець року	Ф5 Р2 ГР15 / Ф5 Р2 ГР14	Розраховується за кожним видом виробничих основних засобів. Характеризує частку вартості основних засобів, що списані на витрати діяльності в попередніх періодах
3	Коефіцієнт придатності	1 – коефіцієнт зносу або залишкова вартість основних засобів / первісна вартість основних засобів	Ф5 Р2 ГР15 – ГР14 / Ф5 Р2 ГР3	Розраховується за кожним видом виробничих основних засобів як на початок, так і на кінець року. Характеризує частку не перенесеної на новий продукт вартості основних засобів
4	Коефіцієнт оновлення	Вартість введених основних засобів / вартість основних засобів на кінець періоду	Ф5 Р2 ГР5 / Ф5 Р2 ГР14	Розраховується за кожним видом виробничих основних засобів. Характеризує інтенсивність оновлення ОЗ; показує частку вартості засобів, які надійшли за аналізований період, у їх загальній вартості на кінець періоду
5	Коефіцієнт вибуття	Вартість основних засобів, що вибули / вартість основних засобів на початок періоду	Ф5 Р2 ГР8 / Ф5 Р2 ГР3	Розраховується за кожним видом виробничих ОЗ. Відображає інтенсивність вибуття засобів; які вибули за певний період, у загальній вартості основних засобів на початок періоду

Продовження ДОДАТКУ И

1	2	3	4	5
6	Частка зданих в операційну оренду основних засобів	Вартість основних засобів, зданих в оренду / вартість основних засобів на кінець року	Ф5 Р2 ГР18 / Ф5 Р2 ГР14	Характеризує частку основних засобів, що не беруть участі у процесі виробництва
7	Відсоток взятих в операційну оренду основних засобів	Вартість основних засобів, взятих в оренду / вартість основних засобів на кінець року	(Ф5 Р2 ГР16 / Ф5 Р2 ГР14)×100	Характеризує частку основних засобів, що беруть участь у процесі виробництва, але підприємству не належать
8	Коефіцієнт приросту	Сума приросту основних виробничих засобів / вартість основних виробничих засобів на початок періоду	Ф1 Р030 ГР3 – ГР4 / Ф5 Р2 ГР3	Характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період
9	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	Залишкова вартість основних засобів / чиста вартість майна за балансом	Ф5 Р2 ГР14 / Ф1 Р280 ГР4	Характеризує частку основних засобів у валюті балансу
Примітка: Ф5 Р2 ГР4 – форма № 5, розділ 2, графа 4				

ДОДАТОК К

Фінансова звітність малого підприємства станом на 31.12.2018

1. Баланс
на 31.12.2018 р.
Форма № 1-м

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010		142,8
первісна вартість	1011		182,4
знос	1012	()	(39,6)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		142,8
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100		40,4
у тому числі готова продукція	1103		7,9
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125		43,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		0,3
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		48,4
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		35,7
Витрати майбутніх періодів	1170		6,0
Інші оборотні активи	1190		8,8
Усього за розділом II	1195		183,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		326,2

Продовження ДОДАТКУ К

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		150,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		120,7
Неоплачений капітал	1425	()	(31,5)
Усього за розділом I	1495		329,2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		3,4
розрахунками з бюджетом	1620		31,9
у тому числі з податку на прибуток	1621		16,5
розрахунками зі страхування	1625		2,1
розрахунками з оплати праці	1630		4,2
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		45,4
Усього за розділом III	1695		87,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900		326,2

2. Звіт про фінансові результати
за _____ 20__ р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2759,3	
Інші операційні доходи	2120		

Продовження ДОДАТКУ К

1	2	3	4
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	2759,3	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2373,6)	()
Інші операційні витрати	2180	(238,3)	()
Інші витрати	2270	(0,1)	()
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(2612,0)	()
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	147,3	
Податок на прибуток	2300	(26,5)	()
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	120,8	

Керівник

(підпис)_____
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)_____
(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Л

Фінансова звітність малого підприємства станом на 31.12.2019

1. Баланс
на 31.12.2018 р.
Форма № 1-м

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	142,8	221,9
первісна вартість	1011	182,4	331,1
знос	1012	(39,6)	(109,2)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	142,8	221,9
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	40,4	50,7
у тому числі готова продукція	1103	7,9	10,7
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	43,8	187,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,3	0,3
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	48,4	150,0
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	35,7	74,9
Витрати майбутніх періодів	1170	6,0	6,5
Інші оборотні активи	1190	8,8	35,6
Усього за розділом II	1195	183,4	505,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	326,2	727,2

Продовження ДОДАТКУ Л

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	150,0	150,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	120,7	288,3
Неоплачений капітал	1425	(31,5)	(31,5)
Усього за розділом I	1495	329,2	406,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	3,4	172,6
розрахунками з бюджетом	1620	31,9	37,3
у тому числі з податку на прибуток	1621	16,5	25,5
розрахунками зі страхування	1625	2,1	2,5
розрахунками з оплати праці	1630	4,2	5,4
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	45,4	102,6
Усього за розділом III	1695	87,0	320,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	326,2	727,2

2. Звіт про фінансові результати
за _____ 20__ р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5857,2	2759,3
Інші операційні доходи	2120	0,7	

Продовження ДОДАТКУ Л

1	2	3	4
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	5857,9	2759,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5177,0)	(2373,6)
Інші операційні витрати	2180	(472,7)	(238,3)
Інші витрати	2270	()	(0,1)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(5649,3)	(2612,0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	208,2	147,3
Податок на прибуток	2300	(37,5)	(26,5)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	170,7	120,8

Керівник

(підпис)_____
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)_____
(ініціали, прізвище)